

Praktijk Gericht Onderzoek

Student: P.M.G.J. Vriens
Studentnummer: 372753
Begeleid door: Dhr. W. van der Meulen

Master Educational Needs
Eindhoven 2018

Inhoud

Inhoudsopgave	2.
Samenvatting Stagesucces!	3.
Hoofdstuk 1. Inleiding	
1.1 Inleiding	4.
1.2 Aanleiding onderzoek	5.
1.3 Huidige situatie	5.
1.4 Gewenste situatie	6.
1.5 Doel van mijn onderzoek	7.
1.6 Kernbegrippen	7.
Hoofdstuk 2. Theoretisch kader	
2.1 Positiebepaling vmbo-stage	8.
2.2 Keuzeontwikkeling bij de adolescent	9.
2.3 Beroepsvaardigheden, beroepen en functies	11.
2.4 Basisvaardigheden voor stage	11.
2.5 Ondersteuning bieden	12.
2.5 Onderzoeksvraag en deelvragen	13.
Hoofdstuk 3 Methodologie	
3.1 Onderzoeksstrategie	13.
3.2 Literatuuronderzoek	13.
3.3 Participanten	14.
3.4 Onderzoeksmethoden	16.
3.5 Triangulatie	18.
3.6 Validiteit en betrouwbaarheid	18.
3.7 Ethische aspecten	18.
Hoofdstuk 4 Dataverzameling en analyse	20.
4.1 Deelvraag 1	21.
4.2 Deelvraag 2	23.
4.3 Deelvraag 3	24.
Hoofdstuk 5. Conclusies en aanbevelingen	
5.1 Beantwoording deelvragen	25.
5.2 Beantwoording onderzoeksvraag	28.
5.3 Praktische opbrengst	29.
5.4 Aanbevelingen	30.
5.5 Betrouwbaarheid en ethiek	31.
Literatuurlijst	33.
Bijlagen	
1. Stage oktober 2017	35.
2. Onderzoeksmethoden	36.
3. Vaardigheden	37.
4. Enquête bedrijven	38.
5. Vragenlijst en gesprekken met leerlingen	42.
6. Gesprekken met ouders	49.
7. Logboek met focusgroepbijeenkomsten	50.
8. Digitaal portfolio Simulise	54.
9. Stagevoorbereidingsboek	55.
10. Stagewerkboek	63.
11. Infoboek bedrijven	74.
12. De leeromgeving op de vmbo afdeling	80.

Samenvatting: Stagesucces!

Dit onderzoek richt zich op het verbeteren van en het komen tot een succesvolle stage voor leerlingen van de bovenbouw vmbo. Op de afdeling bovenbouw werken wekelijks 200 jongeren op weg naar een diploma. De middelbare school waar ik werk bestaat uit 1700 leerlingen. Wat specifiek is voor de vmbo-afdeling basis- en kaderberoepsgerichte leerweg zijn de stages. Deze stages zijn onderdeel van het loopbaan- en oriëntatie (LOB) proces van de leerlingen. In deze stage maken ze kennis met de beroepsmogelijkheden voor hun toekomst. Voor 100 leerlingen breekt in oktober en april de stageperiode aan. Leerlingen zoeken een geschikt stagebedrijf en lopen twee weken stage. Dit proces verloopt prima tot in oktober 2017. In deze stageperiode worden vele telefonische vragen gesteld en meerdere leerlingen halen de eindstreep van de stage niet. Sommige leerlingen kiezen ervoor zelf weg te gaan, andere worden weggestuurd op hun stageadres. Ad hoc worden de ontstane situaties opgelost. In de evaluatie van de stageperiode spreken we in het team over de mogelijke oorzaken. We komen er niet uit, de situatie is complex. Het idee ontstaat om het succes van de stage, onderwerp van mijn onderzoek te maken. De vraag die ik mezelf en de praktijk stel is:

Hoe kunnen we de leerling vanuit de basis- en beroepsvaardigheden voorbereiden op een succesvolle stage-ervaring? Door kritisch te zijn, vragen te stellen en samen te werken met de betrokkenen kan vanuit dit onderzoek een aantal conclusies worden getrokken.

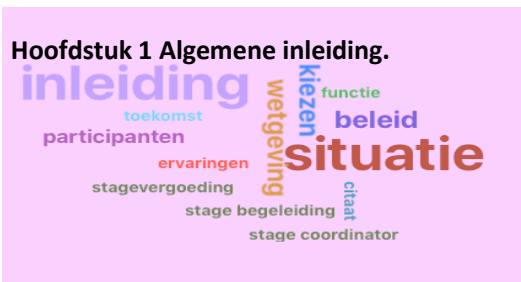
Leerlingen vertellen het eerste contact moeilijk te vinden. In de stagevoorbereiding werken mentoren nu met een werkboek stagevoorbereiding ontwikkeld op basis van de uitkomsten van dit onderzoek, waarin het eerste contact en jezelf presenteren onderdeel van de stagevoorbereiding is geworden. Om succes te ervaren moet duidelijk zijn waar je naar toe werkt. Om hier ondersteuning te bieden wordt op basis van de gegevens uit dit onderzoek een stagewerkboek ontwikkeld waarin de leerlingen duidelijk verwoord zien waar ze aan kunnen werken in de stageperiode.

Stagebedrijven geven aan dat het voor hen niet duidelijk is wat ze kunnen verwachten. Zij weten niet welke eisen ze kunnen of mogen stellen aan de leerlingen. Voor de stagebedrijven is een stage informatieboek gemaakt waarin zoveel mogelijk uitleg wordt gegeven over wetten, plichten, regels en verwachtingen. Hierin staan de vaardigheden beschreven waar leerlingen aan kunnen werken in het stagebedrijf.

Ouders geven aan dat ze de stage niet kunnen plaatsen in het vmbo. In de nieuw samengestelde voorlichting tijdens ouderavonden maken we plaats voor uitleg over de stageperiodes. Ouders ontvangen een informatiefolder over de plaats van de stageperiode op het vmbo.

Hoe het een en ander onderzocht is en tot stand is gekomen beschrijf ik in dit onderzoek. Het doel is om leerlingen succesvoller stage te laten lopen. In dit actieonderzoek wordt gezocht naar factoren die helpend kunnen zijn bij een stagesucces! Ik ga op zoek naar **beroeps- en basisvaardigheden**, wat kunnen en mogen we verwachten van een leerling? Hoe leren we de vaardigheden aan? Stage is onderdeel van een keuzeprocess richting beroepsopleiding op het mbo. Hoe verloopt de **keuzeontwikkeling** bij een leerling en hoe vinden leerlingen het prettig hierin ondersteund te worden?

Hoofdstuk 1 Algemene inleiding.

1.1 Inleiding

Ik werk als leerling- en stagecoördinator op het Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs (vmbo) afdeling basis en kader bovenbouw. Ik ben docent Zorg en Welzijn en lid van de expertgroep op een brede school die onderwijs op alle niveaus verzorgt voor 1760 leerlingen. Afgelopen jaren ben ik als kartrekker actief betrokken geweest om de vernieuwing in het vmbo vorm te geven op onze afdeling. De beroepsgerichte programma's in het vmbo zijn vereenvoudigd en geactualiseerd. Naast een vast profielprogramma mogen leerlingen een deel van hun programma zelf samenstellen door middel van keuzevakken. Deze keuzevakken beogen een hulpmiddel te zijn om helderheid in het keuzeproces voor vervolgopleiding te brengen. De afdeling biedt 15 keuzevakken aan waarvan leerlingen er vier positief moeten afronden om een diplomarecht op te bouwen. De overheid (Ministerie van OVC) heeft op 15-12-2014 het volgende gepubliceerd: *om leerlingen te leren bewust keuzes te maken en zo beter voor te bereiden op een vervolgopleiding wordt loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) een verplicht onderdeel van het nieuwe beroepsgerichte curriculum. Stage is een belangrijk onderdeel om ervaring op te doen als middel om verder te komen in de loopbaanoriëntatie.* Kijkend naar de keuzevakken die passen in de loopbaanoriëntatie en -begeleiding eisen, is het vernieuwde programma goed ingevoerd op de afdeling en hebben leerlingen ingebedde momenten om bewuste keuzes te maken. Onderdeel van het lob-programma is een beroepsoriënterend programma waarbij leerlingen vier weken stage lopen. Als stagecoördinator ben ik verantwoordelijk voor de invulling en uitvoering van de stageperiode. Hierin worden tien mentoren begeleid, verspreid over twee leerjaren in planning en voorbereiding van de stage. Er worden op dit moment vier stageweken aangeboden verspreid over twee leerjaren. We beschikken over een adressenbestand van 50 bedrijven die al jaren medewerking verlenen aan de stages. Leerlingen kiezen uit deze lijst of vinden zelf een adres. Ze bespreken dit met de mentor of stagecoördinator. Wanneer die goedkeuring geven volgt een kennismaking waarin de stageovereenkomst getekend wordt. Tijdens de stageweken werken leerlingen met een werkboek waarin opdrachten beschreven staan die voor klas drie oriënterend en voor klas vier verdiepend zijn. Uit het onderzoek komt naar voren dat stage waardevol wordt gevonden door ouders, leerlingen en docenten. Dat wordt bevestigd door het onderzoek van Verlaan, Crul, Freymersum en Sidali (2007).

1.2 Aanleiding onderzoek

In oktober 2017 vindt de stageperiode van de 4^e jaars leerlingen plaats. In deze periode eindigen 12 leerlingen (van 100) niet op het oorspronkelijke stageadres. De afgelopen 10 jaar dat ik de stage begeleid is de stageperiode rustig en komt er af en toe een leerling of begeleider met een vraag. Het valt op dat de vragen van begeleiders toenemen en dat leerlingen in toenemende mate niet op een vaste plek de stage kunnen afronden.

1.3 Huidige situatie

In de laatste drie jaren is het aantal problemen in de uitvoering van de beroepsgerichte stage gegroeid van één naar twaalf ([bijlage 1](#)). Wanneer een leerling in de problemen komt met of op de stage wordt er nu ad-hoc een oplossing gezocht. In mijn rol en taak als stagecoördinator wordt van me verwacht dat het stageprogramma goed verloopt. Ontstaan er problemen dan worden van mij veranderingen en aanpassingen verwacht om het stageprogramma te verbeteren. In de begeleiding van het stageproces zijn tien mentoren actief die in direct contact met de leerlingen staan. Bij de twaalf leerlingen die in oktober 2017 van stage moeten wisselen zijn de problemen als volgt opgelost: twee leerlingen worden door ouders op weg geholpen, negen leerlingen door de stagecoördinator en één leerling heeft het zelf kunnen oplossen. In gesprek met de betrokken partijen over het waarom worden een aantal zaken benoemd;

- Citaten van leerlingen: *te weinig te doen, ik laat me niet uitkafferen, ik vond het echt niet leuk, ik vond het te eng om met dementerenden om te gaan, ik kon er 's nachts niet van slapen, ik sprak te veel over mijn persoonlijke problemen.*
- Citaten van begeleiders stage: *onduidelijkheid in eisen, hoeveel uren mogen deze leerlingen per week werken, het is toch normaal dat ze op tijd komen? Mogen we nu een keer een sterke leerling waar we ook wat aan hebben? De leerling die kwam stage lopen was te jong voor het werk dat gedaan moest worden (werken met machines).*
- Citaten begeleiders school: *leerlingen zijn veranderd, ze hebben meer voorbereiding nodig, moeten we ze niet matchen aan bepaalde bedrijven, de waardevolle stageplaatsen beschermen? Bedrijven stellen steeds hogere eisen aan een vmbo-stagiaire, hebben ze nog wel een goed beeld van de tegenwoordige leerling?*
- Citaten ouders: *jullie laten de leerlingen het veel te veel zelf uitzoeken, dat kunnen ze niet. Ik weet ook niet wat de bedoeling van de stage is. Leerlingen beginnen te laat aan het zoeken van een adres, er wordt te weinig ondersteund vanuit school.*

De wereld verandert snel concludeert Garssen (2006) wat onder andere blijkt als Vreugdenhil (2007) constateert dat er sinds 1967 veel *beroepen* verdwenen zijn, dit aantal is gedaald van 5.500 naar 1.073. Het aantal *functies* is gegroeid van 2.000 naar 23.000. De leerling van het vmbo stroomt door naar het middelbare beroepsonderwijs (mbo) en kiest een beroepsopleiding. Hoe kunnen we onze leerlingen helpen kiezen in deze veranderende wereld? Kiezen voor een beroep dat niet meer bestaat als jongeren aan het werk gaan? Jongeren voelen zich vaak overvraagd en kunnen moeilijk tegen kritiek en tegenslag (Nelis & Sark, 2012). In de beroepspraktijk op school komt dit naar voren bij de leerling die zei: 'ik laat me niet afzeiken op mijn stageadres', waarna hij vertrok. Vaardigheden die nodig zijn om vooruit te denken, om te reflecteren en om te relativeren ontwikkelen tot het 25^e levensjaar. Onderzoek van Neuvel (2005) onderschrijft dat pubers niet in staat zijn tot rationeel kiezen, leerlingen strepen intuïtief mogelijkheden weg en kiezen volgens het "prullenbakmodel". Door Neuvel (2005) als volgt verwoord; *'dit wil ik niet, dat ook niet en nee, die kant uit al helemaal niet. Nou ja, dan maar deze opleiding'*. Om te zorgen dat jonge leerlingen toch een goed leerrendement halen zegt de Bruijn (2006) dat kennis, vaardigheden en attitudes gecombineerd aangeboden moeten worden. Cohen-Scali (2003) stelt dat het van belang is het onderwijsprogramma deels praktijkgericht in te richten. De lessen in het beroepsgerichte vak worden zoveel mogelijk aangeboden in een krachtige leeromgeving uitgaand van de 9 schakels van effectief onderwijs (Cöp, 2014). De stage is niet meegenomen in dit leerproces. Het onderzoek richt zich op de mogelijke aanpassingen van ons onderwijs om de leerlingen succesvoller stage te laten lopen.

1.4 Gewenste situatie

In de gewenste situatie is onderscheid tussen de verschillende groepen die betrokken zijn bij de stage. Het belang van iedere groep is anders. Het doel is dat de leerlingen een succesvolle stagebeleving hebben. De factoren voor een succesvolle stagebeleving zijn:

- Voor de leerling is het gewenst dat ze goed voorbereid op stage gaan. De leerling hoort in staat te zijn de meest voorkomende problemen op te lossen.
- Voor mentoren is duidelijk hoe zij de leerlingen zo goed mogelijk kunnen voorbereiden.
- Voor de stagebedrijven is duidelijk wat van de leerling verwacht kan worden.
- Voor ouders is duidelijk waar zij de leerling mee kunnen helpen.
- Voor alle partijen is een duidelijk aanspreekpunt gecreëerd waar men met vragen terecht kan.

1.5 Doel van mijn onderzoek

Voor de leerling is het belangrijk optimaal voorbereid te zijn, zodat zij zich zeker voelen in het aangaan van de stage. Voor mentoren is het duidelijk hoe ze de leerling kunnen helpen met voorbereiden op de stage. Voor de stagebedrijven is er duidelijkheid over verwachtingen en doelen rondom de vmbo-stage. Voor ouders zijn de verwachtingen benoemd, ouders kunnen meedenken. Dit alles kan meehelpen aan het uiteindelijke doel: een succesvolle stage van de leerling. Om een bijdrage te leveren aan de verbeteringen van de stageperiode voer ik een ontwerponderzoek uit dat een bruikbaar product oplevert dat aantoonbaar beter is dan het voorgaande product (Lange, Schuman & Montessori, 2011). Dit onderzoek verloopt in drie fase: vooronderzoek(v), ontwerpfase(o) en een evaluatiefase(e).

Tijdsplan

Oktober 2017	v. Problemen worden geconstateerd
November 2017	v. Gesprekken vinden plaats met betrokkenen, bedrijven, leerlingen, mentoren en focusgroep 1 ^e ronde
December 2017	v. Eerste opzet enquêtes, interviews en dialogen.
Januari 2018	v. Vormgeving en afbakening onderzoek waaruit een eerste opzet ontstaat voor onderzoek.
Februari 2018	v. Eerste interventie wordt besproken met focusgroep 2 ^e ronde
Maart 2018	o. Basisvaardigheden zijn duidelijk. Stageweken klas 3 worden voorbereid met nieuwe opzet.
April 2018	o. Stage vindt plaats met 107 vmbo-basis en kader 3 ^e klas leerlingen
Mei 2018	e. Evaluatie stage-ervaringen in de nieuwe opzet door in gesprek te gaan met focusgroep 3 ^e ronde
Juni 2018	e. Aanpassing en afronding onderzoek.

Na de evaluatie in mei wordt het programma op basis van de conclusies aangepast en meegenomen naar de stagevoorbereidingen van oktober 2018.

1.6 Kernbegrippen

Soms wordt de stageperiode *snuffelstage* genoemd soms *arbeidsoriënterend* of *beroepsvoorbereidend*.

Vaak door stagebedrijven verward met *maatschappelijke stage*. Welke stagevorm hanteren we op school? *Keuzeontwikkeling* denkend aan hoe de stage onderdeel kan zijn van dit proces of gebruikt kan worden in de keuzeontwikkeling. Leerlingen moeten een vervolgopleiding kiezen. Hoe kan de stage helpend zijn in het keuzeproces? Op welke manier kan hier ondersteuning worden geboden.

Beroepsvaardigheden, beroepen en functies. Zoals beschreven door Vreugdenhil (2007) verdwijnen beroepen en ontstaan functies. Heeft dat invloed op de eisen die gesteld worden aan leerlingen? Zijn de *beroepsvaardigheden* hiermee ook veranderd? Wat zijn de *basisvaardigheden* waaraan een stagiair moet voldoen?

Ik verken in dit hoofdstuk de theoretische achtergronden van stage. Ik onderzoek welke benaming passend is voor de aangeboden stage. Ik verdiep me in *functies en beroepen, kijk naar basisvaardigheden en beroepsvaardigheden*. Leerlingen gebruiken deze stage binnen *het keuzeproces* voor een mbo vervolgopleiding. *Kan de stage een bijdrage leveren aan dit proces?*

2.1 Positiebepaling vmbo-stage

Om te duiden waarover we spreken wordt eerst onderzocht welke term de meest passende is voor de stageperiode. Wat zijn de regels en wetten rondom stage lopen? Van daaruit wordt de positie van de stage bepaald binnen het vmbo.

Bij het Ministerie van Sociale Zaken & Werkgelegenheid is uitleg te vinden over werkzaamheden die jongeren vanaf 14 jaar mogen verrichten binnen een stagebedrijf. Jongeren van 14 jaar mogen maximaal 35 uur per week werken, jongeren van 15 jaar mogen maximaal 40 uur per week werken met een maximum van acht uur per dag. Verder geeft het Ministerie aan dat er sprake moet zijn van een contract dat door ouders ondertekend is en dat er een verzekering afgesloten moet zijn voor de stageperiode. De begrippen snuffel-, beroepsvoorbereidend- en maatschappelijke stage geven niet weer wat er in de stageperiode op het vmbo plaats moet vinden. De juiste omschrijving passend bij de school en dit onderzoek is de **arbeidsoriënterende stage**.

Arbeidsoriënterende stage biedt de gelegenheid werkervaring op te doen. Deze stage heeft niet het doel beroepsvaardigheden aan te leren, maar is bedoeld om de leerling te laten ontdekken hoe het is om te werken. Leerlingen doen specifieke ervaringen op gedurende een vooraf afgesproken tijdspad. Dit kan voor een week of meerdere weken worden ingepland. In de nieuwe beroepsgerichte vmbo-examenprogramma's loopt LOB als een rode draad door het lesprogramma. In het verleden was LOB vooral gericht op het kiezen van het juiste beroep. De samenleving verandert, dat wordt mede duidelijk door het verdwijnen van beroepen en het ontstaan van functies (Vreugdenhil, 2007). Van de werkende jongeren in 2017 heeft bijna een derde een ander beroep dan een jaar eerder (CBS, 2017). In het eerste doel van het vmbo-examenprogramma staat te lezen dat de leerling loopbaancompetenties nodig heeft om in te zetten voor alle loopbaankeuzes die gemaakt gaan worden. Het maken van loopbaankeuzes is een doorlopend proces. Leerlingen op het vmbo kiezen in de 2^e klas een profiel waarin ze een diploma

halen en kiezen in de 4^e klas voor een vervolgopleiding. Leerlingen zijn relatief jong wanneer ze deze keuzes maken, een goede begeleiding is essentieel (VO-raad, 2014). Met de vernieuwing vmbo worden leerlingen gestimuleerd keuzes te maken. Leerlingen kiezen eerst een profiel, de verplichte vakken die daarbij horen en maken daarna keuzes voor de beroepsgerichte keuzevakken. In de vmbo-bovenbouw op onze school is het mogelijk om uit 15 keuzevakken te kiezen. LOB is bedoeld om leerlingen te helpen bij het ontwikkelen van loopbaancompetenties en bij het maken van keuzes. De lessen zijn zo ingericht dat ze ondersteunend en helpend zijn in het keuzeproces van de leerling. Er wordt aandacht besteed aan kwaliteiten en interesses van de leerling. In het programma is volop aandacht voor uitleg en kennisontwikkeling omtrent de verschillende profielen en keuzevakken. De competenties die leerlingen ontwikkelen bieden handvatten zodat leerlingen leren keuzes maken, voor nu en in hun toekomstige loopbanen. In de schoolgids staat het als volgt geformuleerd: *'het combineren van theorie en praktijk wordt ingezet bij diverse buitenschoolse partners tijdens stages en werkveldopdrachten'*. We werken binnen elk keuzevak met werkveldopdrachten zodat leerlingen kennismaken met de praktijk. Stages worden gekozen met alle informatie die daarvoor verzameld is. De stage is een onderdeel van het LOB-programma. Leerlingen kunnen ervaringen opdoen in een door hen gekozen richting. De ervaringen kunnen waardevol zijn in het keuzeproces. Om maximaal gebruik te maken van de stage-ervaringen wil ik dit onderzoek gebruiken om kritisch te kijken wat beter kan.

2.2 Keuzeontwikkeling bij de adolescent

Leren kiezen voor de leerling behoeft ervaringen opdoen, experimenteren en een realistisch beeld vormen van werk. Dit kan door het onderwijsprogramma praktijkgericht in te richten (Cohen-Scali, 2003). Leren op basis van praktijkervaring, waar voldoende op wordt gereflecteerd, wordt vanuit de leerpsychologie belangrijk gevonden (Van Dijk, 2012). Uit onderzoek van Zijlstra en Meijers (2006) blijkt echter dat leerlingen grote weerstand hebben tegen reflectie. Ervaringen gebruiken en inzetten voor loopbaankeuzes zal onderdeel moeten zijn van het stageprogramma om het voor leerlingen zinvol te maken. Kuijpers, Meijers en Bakker (2006) geeft groot belang aan het loopbaangesprek waarin gereflecteerd wordt op de ervaringen. Om goed te reflecteren wordt er uitgegaan van een recente ervaring (de stage), vindt abstractie plaats en komt de leerling tot nieuwe inzichten. Bij abstractie en inzicht wordt de leerling geholpen en gestuurd door mentoren. Kuijpers et al. (2006) stellen dat *een krachtige loopbaangerichte leeromgeving een authentieke - op de toepassings- praktijk lijkende - leeromgeving is waarin constructivistisch - met zelfsturing van leerlingen - kan worden geleerd.'* In mijn tweede beroepsproduct is actief gewerkt aan het inrichten van een krachtige leeromgeving voor de leerlingen. Dit heeft geresulteerd in een krachtige leeromgeving gebaseerd op de negen schakels van Cöp

(2014) met praktijk gestuurde opdrachten en vele keuzemogelijkheden ([bijlage 13](#)). De genoemde voorwaarden van Kuijpers et al. (2006) zijn daarin verwerkt.

Jolles (2006) geeft aan dat een deel van de hersenen genaamd de prefrontale cortex (PFC) niet uitgerijpt is bij jongeren. De PFC speelt onder andere een belangrijke rol bij impulscontrole, het aanvoelen en begrijpen van anderen, overzicht krijgen over complexe materie, beslissen, vooruitdenken en plannen. Daarom worden jongeren vaker geleid door impulsen dan door weloverwogenheid. “Pubers weten wel dat roken, alcohol en drugs schadelijk zijn maar hebben onvoldoende zelfregulerende vaardigheden”. Jongeren kiezen meer met de zijanten van hun hersenen, volwassenen met de PFC (Jolles, 2017). Luken (2016) beschrijft dat de hogere delen (PFC) van ons brein betrokken moeten worden bij besluiten, anders blijven zij berusten op toeval. De begeleiding van leerlingen zich zou moeten richten op het bewuster maken van eigen mogelijkheden zodat ze daarmee beter zicht krijgen op zichzelf (Jolles, 2016). Een goede manier om meer zicht te krijgen op de eigen mogelijkheden is (praktijk) ervaring opdoen (stage lopen) en leren reflecteren op deze ervaringen (Kuijpers, 2008). Met die kennis kan dan een toekomst gekozen worden.

In 1995 constateert Meijers dat het grootste deel van de leerlingen hun keuzegedrag door ouders en niet door decaan of docenten laten beïnvloeden. Dit wordt in latere onderzoeken tegengesproken. “Ouders kunnen helpend zijn door adequate steun en sturing te geven” (Jolles, 2017). Het opleidingsniveau van kind en ouders blijkt vaak gelijk te zijn (SCP, 2005). Hoe hoger de status van een gezin, hoe hoger het opleidingsniveau van het kind zal zijn (Zietz & Johsi, 2005). In onderzoek van Molen-Kuipers (2013) geeft 58% aan zelf een keuze te maken en dat te bespreken met familie of vrienden. 30% geeft aan dat een docent op school meegeholpen heeft. Uit dat onderzoek komt ook naar voren dat leerlingen door een opmerking van een docent op een keuze gebracht kunnen worden. Die ervaring zien we terug in de schoolpraktijk:

Leerling helpt mee met het organiseren van een kinderfeestje en neemt daarin een leidersrol, denkt aan alle afspraken, betreft anderen erbij en zorgt samen met de groep voor een geweldig feest. In de evaluatie kreeg ze veel complimenten en werd ze door de docent gewezen op de opleiding mbo Marketing en Evenementen. Ze kwam in mei vertellen dat ze aangenomen was voor deze studie en dat ze door de docent op dat idee was gebracht.

Leerling vindt het werken in de keuken ontzettend leuk, ligt vaak ongeïnteresseerd in de banken tijdens de theorielessen en heeft geen idee over beroepskeuze. In de praktijkles koken geeft de docent aan dat het zo grappig is te zien dat hij in de keuken zo anders is dan in de theorie, “moet je geen koksopleiding gaan doen, als je zoveel plezier uit dit werk haalt”. Het was nog nooit bij de leerling opgekomen dat als beroep te zien, nu gaat hij naar de open dag van de koksopleiding.

Dat alles maakt het belang van ouders en mentoren betrekken bij een goede stagevoorbereiding overduidelijk. Vanuit mijn praktische kennis met het mentor zijn in een derde klas vonden gesprekken plaats met leerlingen en ouders over beroepskeuze. Een keuze maken is een proces waar leerlingen en hun ouders mee worden geconfronteerd in de derde klas van het vmbo. Kennis van het mbo is beperkt blijkt uit het onderzoek van Kenniscentrum Handel (2014) *‘Ouders hebben weinig zicht op de structuur van het mbo-onderwijs terwijl ze wel de meest belangrijke beïnvloeders zijn van de studie- en beroepskeuze van de leerling’*. Deze stelling wordt herkend in mijn praktijk. In de mentorgesprekken met het onderwerp loopbaan waar ouders en leerling bij aanwezig zijn, beginnen we altijd met de vraag wat ouders al weten van het mbo. Vaak blijken ouder niet veel kennis te hebben van het mbo en begint mijn gesprek met uitleg over de structuur en opbouw van het mbo. Als leerlingen op een goede stageplek terecht komen en een succeservaring opdoen kan dit van groot belang zijn voor hun toekomst. Volgens de Theory of Planned Behaviour gebruikt in het onderzoek van Zietz en Johsi (2005) is een succesvolle ervaring opdoen in een beroep zoals we tijdens stages zien een goede voorspeller op beroepskeuze. Dit wordt met de onderzoeksresultaten bevestigd, 64% van de leerlingen geeft aan dat de stage van invloed op de uiteindelijke keuze voor vervolgopleiding. In deze zelfde theorie zien we dat de leraren, vrienden en keuzeruimte op school van gelijke invloed zijn op de keuzes die leerlingen maken.

2.3 Beroepsvaardigheden, beroepen en functies

Savickas (2000) schrijft dat het ontdekken van beroepen en het verzamelen van informatie over beroepen en de arbeidsmarkt resulteert in betere loopbaanbeslissingen. Het rendement van onderwijs kan verhoogd worden door leerlingen en de ouders betere informatie over arbeidsmarktontwikkelingen te geven (Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek, 1994). Jongeren blijken aan decanen en mentoren vooral informatie te vragen over beroepen of opleidingen waarin zij al lang geïnteresseerd zijn. Het Ministerie van Onderwijs (2013) stelt dat het niet altijd mogelijk is om van tevoren aan te geven welke aspecten van een bepaalde praktijkcontext precies relevant zijn voor een toekomstige praktijk. Loopbanen draaiden in het verleden om een eenmalige match met een keuze voor het leven. Daar zijn grote veranderingen geweest, de moderne loopbanen van nu laten zien dat je klaar moet staan voor je volgende job. Er ligt meer nadruk op competenties en vaardigheden die je overal in zou kunnen zetten. De daadwerkelijke beroepsvaardigheden leer je op de werkvloer, op dat moment, op de plek waar je zelf bezig bent. Boer en Kuijpers (2014): *‘mbo is vooral ingericht om studenten beroepsvaardigheden, kennis en houding aan te leren’*. Kleef (2009): *‘op het mbo werken ze aan echte beroepscompetenties’*. Dat zou kunnen betekenen dat vaardigheden algemeen moeten zijn zodat ze bruikbaar zijn voor al je toekomstige banen. Kijkend naar de vmbo-vaardigheden (bijlage 3), vastgelegd in de exameneisen, zijn deze bruikbaar voor een leerling om uit te groeien tot een volwaardig burger. In Nederland worden deze vaardigheden ook benoemd in de burgerschapsvaardigheden. Terug te vinden als term: *virtuoos burgerschap* waarin de mens de kunst leert verstaan te handelen als virtuoos burger van Blaauwendraad (2018). Zij schrijft in haar proefschrift: *‘Toch liever geen idioot?!’: “Virtuoos burgerschap staat voor het vermogen tot wijs, moedig en matig handelen in het publieke domein ten aanzien van onbekende anderen”*.

De basisvaardigheden verstandig handelen, omgaan met veranderingen en ondernemend zijn passen hierbij. Daarnaast vind ik in de 21^e -eeuws vaardigheden ([zie figuur 1](#)) geformuleerd door SLO en Kennisnet. Hierin beschrijven zij vaardigheden die van een 21^e -eeuwse werknemer worden verwacht.

Figuur 1: 21^e eeuwse vaardigheden SLO Kennisnet.

2.4 Basisvaardigheden voor stage

Uit een onderzoek uitgevoerd door Kenniscentrum Handel (2004) blijkt dat zowel werkgevers als werknemers van mening zijn dat communicatie en persoonlijkheid (zoals netjes en beschaafd zijn, op tijd komen, kunnen samenwerken met collega's, kunnen omgaan met opbouwende kritiek, loyaal zijn naar het bedrijf) essentiële competenties zijn. *'Het tienerbrein'* van Jolles (2017) zegt hierover *"wanneer leerlingen onvoorbereid op stage gaan zijn ze niet leuk en soms zelfs lastig gezelschap"*. Een goede voorbereiding zorgt voor meer zekerheid en dat zorgt ervoor dat leerlingen wel positief en geïnteresseerd overkomen. Verlaan et al. (2007) geven als aanbeveling dat het formuleren van duidelijke leerdoelen belangrijk is voor de leerling maar ook zeker voor de bereidheid van de bedrijven om een stagiair op te nemen. Kijkend naar de exameneisen van Zorg en Welzijn syllabus 2018 zijn er basisvaardigheden waar leerlingen eind klas vier aan moeten voldoen. Hierin komen naar voren: samenwerken, verstandig handelen, beslissen en acties ondernemen, omgaan met veranderingen en ondernemend zijn. Deze zijn geschikt om te verwerken in een basisvaardighedenprogramma stage lopen. Uit deze vaardigheden kunnen eenduidige doelen worden geformuleerd, die duidelijkheid kunnen bieden voor stagebedrijven, leerlingen en begeleiders. In de interviews en vragenlijsten vormen deze vaardigheden het uitgangspunt.

Hart (2008) geeft aan dat leerlingen geleidelijk aan vaardigheden ontwikkelen om in een democratische gemeenschap te kunnen functioneren. De vaardigheden die hierbij genoemd worden zijn onder andere samenwerken, conflicthantering, kritisch denken en respect hebben voor anderen. Deze zien we ook terug in de opsomming bij basisvaardigheden. Als jongeren volwaardig mee willen draaien in de maatschappij zullen deze vaardigheden aandacht moeten hebben in de leergemeenschap. *"De school zou ingericht moeten worden als maatschappelijke oefenruimte"* stellen Ponte en Verbeek (2014). In de participatieladder van Hart wordt dit reële participatie genoemd. Basisvaardigheden als samenwerken, verstandig handelen, omgaan met veranderingen zijn vaardigheden die in ontwikkeling nodig zijn om

volwaardig burger te kunnen worden en reëel te participeren. In de praktijk van de leerlingen tijdens de beroepsgerichte vakken is er steeds meer aandacht voor wat de leerling zelf wil en kan de leerling meedenken over inhoud en opzet van de lessen. De basisvaardigheden zoals nodig zijn voor een vmbo-diploma komen terug in de lessen. Tijdens de stage werken aan de basisvaardigheden geeft leerlingen een extra praktijkmoment waarop zinvol geleerd kan worden. Verlaan et al. (2007) geven aan dat het niet duidelijk hebben van doel, functie en duur van de stage leidt tot frustratie van de bedrijven. Leerdoelen zijn niet alleen belangrijk voor de leerling, maar ook voor de bedrijven. Bedrijven zijn graag bereid stagiaires een kans te bieden als zij weten dat hun inspanningen leiden tot ontwikkeling bij de leerling. Bovenstaande geeft aan dat duidelijkheid creëren voor leerlingen en hun begeleiders helpend is.

2.5 Ondersteuning bieden

Verlaan et al. (2007) concluderen dat een concrete doelstelling bijdraagt aan de bereidheid van bedrijven om stagiaires aan te nemen. Een duidelijk doel voor onze stage is niet vastgesteld behalve dan dat leerlingen een kijkje nemen in een mogelijk toekomstig beroep. Cijvat en Voskens (2008) geven aan dat leersucces groter wordt als er thuis betrokkenheid heerst, die alleen kan ontstaan bij goede informatie uitwisseling. Klaassen, Vreugdenhil en Boonk (2011) komen in een onderzoek tot de conclusie dat ouders graag thuis praten over keuzes die leerlingen moeten maken, maar dat zij graag zien dat school hen meer zou betrekken bij deze zaken. Uit *Het vmbo werkt* (2007): ouders kunnen een belangrijk onderdeel vormen in de voorbereiding van de stage. Ouders geven aan dat het lopen van stage kan bijdragen aan het beter kiezen van een uiteindelijke mbo richting. In mijn derde beroepsproduct: *Samenwerken is succes* staat beschreven hoe gewerkt wordt aan meer ouderbetrokkenheid op mijn afdeling in het vmbo. Dit heeft verbeteringen opgeleverd zoals meer contactmomenten tussen mentor en ouders in wisselende regie. Het onderwerp stage inpassen in een van deze momenten lijkt een goede mogelijkheid. De wijze waarop we dit kunnen doen is onderdeel van dit onderzoek. Vanuit deze gegevens kom ik tot de volgende hoofd- en deelvragen voor de praktijk.

2.5 Hoofd en deelvragen.

Hoe kunnen we de leerling vanuit de basis- en beroepsvaardigheden voorbereiden op een succesvolle stage-ervaring?

Deelvraag 1: Welke basis- en beroepsvaardigheden kunnen we onderscheiden die nodig zijn om met succes stage te lopen?

Deelvraag 2: Hoe kunnen we de vaardigheden die leiden tot succes aanleren aan de leerling?

Deelvraag 3: Wat kan ondersteunend voor de leerling zijn om de stage succesvol te laten verlopen?

Hoofdstuk 3 Methodologie

Stage what the heck

Leerling
Voorbereiding
competentie
vaardigheid
betrouwbare?
literatuur
Ouders
Ethisch
Bedrijf
help

3.1 Onderzoeksstrategie

Actieonderzoek kan een goede strategie zijn wanneer je een problematisch aspect van je werk wil verbeteren via een gedegen en systematische aanpak (Lange, Schuman & Montessori 2011). Ik kies voor het uitvoeren van een actieonderzoek. In de praktijk kan ik het werk kritisch bekijken, verbeteringen voorstellen en uitproberen waarna een evaluatie plaatsvindt. In dit onderzoek gaat het om de stage-ervaringen van leerlingen succesvoller te maken. Het zal gaan om een langetermijnplanning die langer loopt dan de duur van dit onderzoek. In de onderzoeksperiode kan ik een aantal stappen zetten. Zoals in het model van Ponte (2002) omschreven wordt voeren we verbeteracties uit, worden deze geëvalueerd en bijgesteld, waarna de stappen herhaald worden. In dit cyclische proces is een logboek ([bijlage 7](#)) bijgehouden om alle gegevens te kunnen betrekken in het onderzoek. Naast een literatuuronderzoek wordt elke deelvraag als volgt beantwoord:

Bij deelvraag 1 worden enquêtevragen aan de stagebedrijven gesteld. Leerlingen worden gevraagd naar welke vaardigheden zij vooral hebben ingezet in de stages. De uitslagen worden besproken in de focusgroep en tijdens mijn terugkerende overlegmomenten.

Deelvraag 2 wordt voorgelegd aan de stagebedrijven en aan de leerlingen. Wanneer ervaren zij succes?

Deelvraag 3 door literatuuronderzoek, door stagebedrijven te interviewen met ouders te praten en deze gegevens te bespreken met de focusgroep, teamleider en ambulant begeleider.

3.2 Literatuuronderzoek

In het tweede hoofdstuk wordt in de theorie naar antwoorden gezocht op de gestelde deelvragen. In de eindconclusies worden zowel de in de theorie als in de praktijk gevonden antwoorden gecombineerd en verwerkt tot aanpassingen en verbeteringen. Vanuit het literatuuronderzoek zijn een aantal voorlopige conclusies te trekken die meegenomen worden naar het praktijkonderzoek.

Jongeren hebben begeleiding nodig in keuzeprocessen. Duidelijkheid scheppen in doel, functie en duur helpt. Een goede voorbereiding zorgt voor betere stage-ervaringen. Beroepsvaardigheden leer je als je werkt. Basisvaardigheden voor het uitvoeren van een succesvolle stage zijn samenwerken, kunnen omgaan met kritiek, netjes en beschaafd zijn en op tijd komen. Deze zijn terug te vinden in vmbo-exameneisen en bruikbaar voor dit onderzoek. Reflectie over stage helpt leerling beter te kiezen. Ouders en docenten zijn een belangrijke partij in keuzeprocessen.

3.3 Participanten

De participanten bestaan uit 5 groepen.

1. **Begeleiders op school.** In dit onderzoek richt ik me op de tien mentoren van de derde en vierde vmbo-klassen. Ik betrek deze begeleiders actief in mijn onderzoek als **focusgroep** deelnemers. Zij zijn de personen die de leerling in de praktijk tijdens de mentoruren gaan voorbereiden op de stage. In de eerste bijeenkomst zijn tien mentoren aanwezig. Bij de tweede bijeenkomst in januari dunt de groep uit naar vijf mentoren. Vier van de vijf mentoren van klas 4 voelen minder belang omdat de stageperiodes voorbij zijn waardoor het onderwerp minder urgentie voor hen heeft. Van de derde klas mentoren (5) valt een collega uit die te maken krijgt met zwangerschapscomplicaties. In de derde bijeenkomst in mei bespreken we de conclusies met vijf mentoren.
2. **Begeleiders op de stage.** Deze groep wordt gevraagd mee te denken over verschillende aspecten van de voorbereiding en uitvoering van de stage door middel van een vragenlijst. Het gaat hier om een vaste groep bedrijven en instellingen die al jaren stagiaires van onze school in hun bedrijf kansen geeft. In totaal worden 32 bedrijven benaderd en werken 24 bedrijven actief mee door de vragenlijst in te vullen. Variërend van een horecazaak, een makelaar tot een hondentrimsalon. Dit levert informatie op die bruikbaar is om een aanpassing aan de voorbereiding voor de stageperiode te doen. Mogelijk worden hier zaken genoemd waarmee wij nog geen rekening hebben gehouden.
3. **De leerlingen.** Zij worden middels een vragenlijst gepolst hoe zij de stage hebben ervaren. Wat hebben ze gemist, wat ging goed en waarom, wat ging minder goed? Hiervoor zijn in eerste instantie de 4^e jaars leerlingen gevraagd nadat ze twee stageperiodes achter de rug hebben. Twee klassen worden gevraagd (34 leerlingen) de vragenlijst in te vullen. Twintig leerlingen vullen de vragenlijst in. Hieruit is een viertal leerlingen gekozen om met mij in gesprek te gaan. Na de stageperiode derde klas in april 2018 worden de vragenlijsten ingevuld door leerlingen. Wederom worden twee klassen benaderd (37 leerlingen), 26 leerlingen vullen deze vragenlijst in.

4. De **ouders van leerlingen**. Ouders van klas drie en vier vmbo worden gevraagd tijdens ouderavonden naar hun ervaringen over stage lopen. Westenberg (2008) concludeert dat grote invloed uitgeoefend wordt door ouders op belangrijke kwesties zoals scholing. Ik neem dan ook graag de ideeën van ouders mee in dit onderzoek. Zij kunnen vanuit thuis grote invloed uitoefenen op de manier waarop de stage verloopt. In dialoog met vijf ouders denken zij met me mee en stellen kritische vragen. Zij helpen me zicht te krijgen op wat ondersteunend kan gebeuren.

5. **Teamleider en een ambulant begeleider**. Dit zijn mijn sparringpartners gedurende de looptijd van dit onderzoek. Zij denken mee in de vragen die tijdens het onderzoek naar boven komen en stellen verdiepende vragen over de conclusies en aanbevelingen.

3.4 Onderzoeksmethoden

In onderstaand schema zijn de deelvragen gelinkt aan de onderzoeksmethoden. Uitgebreide omschrijving hiervan is te lezen in [bijlage 2](#).

	Deelvraag 1 Wat zijn basisvaardigheden?	Deelvraag 2 Hoe worden die aangeleerd?	Deelvraag 3 Wat kan ondersteunend zijn?
Theorie	Welke vaardigheden zijn te onderscheiden, welke zijn bij stage lopen relevant.	Hoe leren leerlingen vaardigheden op een goede manier aan.	Wat en wie kunnen ondersteunend zijn voor leerlingen als we praten over stages?
Enquête stagebedrijven	Welke basisvaardigheden worden belangrijk gevonden door de bedrijven.	Welke vaardigheden zijn tijdens een stage aan te leren. Welke vaardigheden zijn nodig in een stageperiode. Wanneer wordt succes ervaren?	Bedrijven geven aan wat zij missen en als helpend zien.
Semigestructureerde interviews	Met de antwoorden van de eerste enquêtes vraag ik door over vaardigheden	Ik probeer duidelijk te verkrijgen over wensen en mogelijkheden van bedrijven.	Vragen gericht op de manier waarop wij als school ondersteunend kunnen zijn naar de bedrijven.
Vragenlijsten leerlingen	Leerlingen geven aan welke vaardigheden ze vooral inzetten in stage	Leerling wordt gevraagd aan te geven wat zij belangrijk vinden in het	Zij geven aan wat zij gemist hebben in

	en hoe ze denken over de vaardigheden.	leerproces en wanneer zij succes ervaren.	ondersteuning voor tijdens of in de stage.
Focusgroep bijeenkomst	Zijn mijn critical <i>werk</i> friends. Zij kijken mee naar de vaardigheden en we maken samen keuzes over interventies en aanpassingen.	Kijken mee naar de antwoorden van bedrijven/leerlingen, helpen mee met conclusies trekken.	Zij geven leerlingen voorlichting over de stage, stellen vragen over stagevoorbereiding en stagetijd aan de leerlingen. Zijn informatiebronnen voor mij.
Gesprekken met:			
-teamleider	Denkt mee over de enquête en vragenlijsten		Kijkt en denkt mee in planning van activiteiten in schoolprogramma.
-ouders			Wat hebben ouders nodig om de leerling verder te helpen.
-ambulant begeleider	Geeft feedback over vaardigheden.	Geeft aan dat vaardigheden in stukjes aanbieden verhelderend is.	Geeft tips en advies over de te stellen niveaus bij de vaardigheden (bijlage 3).

De enquête naar de stagebedrijven is een online vragenlijst. In de focusgroep is gekeken naar de vertegenwoordiging in verschillende bedrijven en naar een mix van grote en kleine bedrijven. We denken daarmee een afspiegeling in resultaten te hebben die redelijk betrouwbaar is.

Als het gaat om de data vanuit leerlingen verkregen via vragenlijsten en interviews houd ik rekening met verdeling klas 3 en 4 en of de verhouding jongens meisjes klopt met de totale verhouding op het vmbo.

De gegevens uit de vragenlijsten en interviews worden besproken met mijn focusgroep. Deze groep bestaat uit personen die de leerlingen in de dagelijkse praktijk begeleiden en goed kennen. Door mijn logboek goed bij te houden blijft inzichtelijk hoe het onderzoek verloopt en hoe gegevens zijn verzameld. Hierbij zijn ook mijn critical friends betrokken door mee te kijken of de conclusies die getrokken worden uit de verzamelde data correct zijn en niet gekleurd door mijn eigen ideeën.

3.5 Triangulatie

Onderzoektriangulatie wordt toegepast door vanuit dezelfde vraagstelling en onderzoeksvragen meerdere partijen te benaderen. Van daaruit wordt een min of meer onafhankelijk midden verwacht. Met de uitkomsten vanuit meerdere invalshoeken ([ouders](#), [leerlingen](#) en [stagebegeleiders](#)) kijken we in de focusgroep hoe we deze informatie kunnen gebruiken. Door de uitkomsten kritisch te analyseren met deze groep komen we samen tot een nauwkeuriger en betrouwbaarder onderzoek. De mogelijke aanpassingen worden steeds gedeeld met teamleider en ambulant begeleider. De teamleider voegt toe wat voor hem relevant is, de ambulant begeleider spreekt vanuit expertise in het begeleiden van leerlingen in het speciaal onderwijs. Tevens wordt gekeken vanuit meerdere theoretische kaders naar de voorbereidingen in de stage waardoor ook een theoretische triangulatie plaatsvindt.

3.6 Validiteit en betrouwbaarheid

Het onderzoek dat plaatsvindt is plaats- en schoolgebonden. De conclusies die in dit onderzoek worden getoond zijn vooral toepasbaar op mijn schoolomgeving. Het onderzoek richt zich op 200 vmbo-jongeren op een dorpse school in Oisterwijk. De participanten zijn allemaal deel van die omgeving. Dat maakt dat de conclusies uit dit onderzoek betrouwbaar kunnen zijn voor onze situatie, maar niet extern toepasbaar zijn in vergelijkbare situaties. Om de betrouwbaarheid te vergroten is het nodig om bij herhaalde meting hetzelfde resultaat vast te stellen. Echter hebben we te maken met een samengestelde groep leerlingen die per definitie jaarlijks anders is. Uitgangspunt in het onderzoek zijn twee groepen leerlingen. De eerste groep loopt stage in oktober en zit in klas vier, de tweede groep is een derde klas en loopt stage in mei. De opzet van mijn onderzoek en de data worden bekeken door mijn focusgroep, zij zullen kritische vragen stellen. Mijn critical friends denken gedurende dit proces mee vanuit een onafhankelijke kijk. Vanuit de onderzoeksinstrumenten die worden gehanteerd zoals interview, enquête en vragenlijst is de groep die gekozen wordt belangrijk om validiteit te garanderen. De geselecteerde stagebedrijven zijn bedrijven die al jaren medewerking verlenen aan de stages. In overleg met de focusgroep worden 32 bedrijven uit verschillende bedrijfstakken gekozen en proberen we daarin zo breed mogelijk in alle sectoren te kiezen.

3.7 Ethische aspecten

Kijkend naar dit onderzoek komen in ieder geval een aantal ethische aspecten aan de orde waar vooraf over is nagedacht. Hieronder in opsomming de zaken die een waarborg hebben in het onderzoek:

Privacy is van belang omdat het in dit onderzoek gaat over de mening van mensen. Voor leerlingen zijn algemene lijsten om in te vullen waar geen naam of andere herkenbare herleiding in zit. Deze privacy geldt ook duidelijk bij de digitale enquêtes. Het aantal ingevulde enquêtes is terug te zien maar er is geen herleiding naar een mailadres te vinden waardoor privacy en veiligheid van de personen zijn gewaarborgd. In mijn focusgroep spreken we in algemene termen over wat uitkomsten of duidingen van de enquêtes en interviews zijn. De focusgroep kent de leerlingen maar weet niet welke leerling door mij gevraagd is voor een interview. De focusgroep kijkt met me mee naar de enquêtevragen en naar de antwoorden gegeven op de vragen. Zij zien niet de oorsprong van de antwoorden terug. Ouders worden random gevraagd door mij wanneer zij met mij in gesprek zijn over andere zaken. Dat maakt dat deze groep een onbekende factor is. De focusgroep weet niet wie dat zijn. Met mijn teamleider en ambulant begeleider spreken we in algemene termen over de voortgang van het onderzoek, daar spreken we niet in detail over vragen, bedrijven of namen.

De vijf ethische regels van PGO (Andriessen et al. 2010) toegepast op mijn PGO:

Dienend; professioneel en maatschappelijk belang.

Mijn onderzoek is dienend voor mijn organisatie. De leerlingen goed voorbereiden op stage zorgt ervoor dat we succesvolle ervaringen kunnen toevoegen aan het curriculum van de leerlingen. Het onderzoek levert een plan op dat concreet en bruikbaar is. Maatschappelijk gezien kunnen deze leerlingen, wanneer ze goede vaardigheden beheersen, goed functioneren in de maatschappij. Samenwerken met de stagebedrijven zorgt ervoor dat deze bedrijven de komende jaren bereid blijven om stagiaires een kans te geven te leren in de praktijk.

Respectvol; naar collega's/mede-onderzoekers naar participanten

Door open en eerlijk te zijn over de zaken die worden onderzocht en de tijd te nemen om te reflecteren kan respectvol gehandeld worden. Reflectie vindt plaats tijdens de gesprekken met mijn teamleider en in overleg met de Ambulant Begeleider (AB-er) die vanuit het samenwerkingsverband op mijn school ondersteunt. Zij geven me waardevolle adviezen. De resultaten worden in een verslag geplaatst wat naar alle belanghebbenden wordt verzonden. Hierbij worden de mensen die hebben meegewerkt bedankt voor hun hulp.

Zorgvuldig; nauwkeurig

Om betrouwbaarheid en controleerbaarheid van dit onderzoek te waarborgen worden alle gegevens die zijn verzameld inzichtelijk aangeboden. Conclusies trekken we in overleg met mijn focusgroep. Wanneer er mogelijk sprake is van onzorgvuldigheid in mijn conclusies verwacht ik dat mijn focusgroep mij kritisch volgt en mij aanspreekt op onzorgvuldigheden. Het belang van een goed product, wat het doel is van dit onderzoek geldt ook voor deze focusgroep omdat zij in de praktijk met de leerlingen aan de slag zijn in de voorbereiding van de stage. Deze groep zal een betrouwbare zorgvuldige partner zijn. Daarnaast is er de externe groep critical friends, die vanuit deskundigheid met mij meedenken en kijken.

Integer; onafhankelijk en trouw aan eigen waarden

Integer en onafhankelijk zijn kan door met regelmaat in overleg met mijn focusgroep te gaan. Er is geen commerciële of politieke groep bij betrokken die zoveel invloed zou kunnen hebben dat het de resultaten kan beïnvloeden. Mijn onpartijdigheid komt niet in het geding en in dit onderzoek kan autonoom gewerkt worden.

Verantwoording; naar derden

Vanuit verslaglegging kan steeds uitgelegd worden welke keuzes zijn gemaakt en waar de keuzes op zijn gebaseerd. Ik baseer me op feiten, problemen en vragen uit de praktijk. De mensen uit de praktijk van de school, de focusgroep, mentoren en docenten in het team zijn door mij ingelicht toen alle resultaten en plannen bekend waren. De nieuwe werkboekjes gebaseerd op de uitslagen van dit onderzoek zijn aan mentoren uitgelegd. Zij bespreken deze boekjes met de leerlingen in de mentorlessen.

Hoofdstuk 4. Dataverzameling en analyse

In de enquêtes en interviews met leerlingen, stagebegeleiders en de focusgroep worden vaardigheden benoemd die met elkaar overeenkomen. Deze vaardigheden lopen synchroon met vaardigheden uit de eindexameneisen van de syllabus van het examenprogramma Zorg en Welzijn. Driekwart van de leerlingen geeft aan dat de voorbereiding op school beter kan. Een derde van de stagebedrijven geeft deze wens ook aan. Voorbereiding verbeteren is onderdeel van dit onderzoek. De eerste stap, telefoneren of binnen lopen bij een onbekend bedrijf, wordt moeilijk gevonden door leerlingen. In gesprekken met

ouders komt naar voren dat zij dit herkennen. De zoon of dochter stelt het eerste contact uit omdat ze niet goed weten hoe ze dit aan moeten pakken. Als leerlingen een stagebedrijf hebben gevonden loopt het bij de meeste leerlingen prima. Kijkend naar wat nog meer succes in de stage kan brengen, geven alle participanten en de literatuur weer dat het vaststellen én duidelijk maken van doelen en verwachtingen een grote bijdrage kan leveren aan stagesucces. De stage wordt ervaren als waardevol en leerzaam zoals uit literatuurstudie en mijn eigen praktische ervaringen blijkt. Op de vraag aan leerlingen wat beter zou kunnen, schrijven zeven leerlingen op: *een langere stageperiode*. Helaas kunnen we dit tijdens de looptijd van het onderzoek niet aanpassen. In dit hoofdstuk worden de bevindingen per deelvraag beschreven en met deze gegevens worden de conclusies gepresenteerd in hoofdstuk 5.

4.1 Deelvraag 1 **Welke basis- en beroepsvaardigheden kunnen we onderscheiden die nodig zijn om met succes stage te lopen?**

In de enquêtes bij leerlingen ([bijlage 5](#)) waarin 46 leerlingen worden gevraagd aan te geven welke vaardigheid ze vooral hebben moeten inzetten tijdens de stage geven leerlingen de volgende cijfers.

A. Samenwerken	204	7.8
B. Plannen en organiseren	211	8.1
C. Onderzoeken	159	6.1
D. Verstandig handelen	200	7.7
E. Beslissingen nemen	189	7.3
F. Omgaan met veranderingen	180	6.9
G. Ondernemend zijn	232	8.9
H. Presenteren	169	6.5
I. Evalueren	175	6.7

Het cijfer is berekend door alle gegeven cijfers bij elkaar op te tellen en te delen door het aantal (46) ingevulde vragenlijsten. Bij sommige vaardigheden is geen cijfer gegeven en gedeeld door het aantal wel gegeven cijfers. Dit kwam in totaal bij vier vaardigheden voor: C werd door 42 leerlingen een cijfer gegeven, E door 44, H door 35 leerlingen en I door 42. Bij navraag bij een groep van zes leerlingen bleek dat zij H en I niet herkennen als vaardigheden passend bij de stage en daarom geen cijfer hebben gegeven.

Tabel 1. Leerlingenscore

Vijf vaardigheden komen naar voren met een beoordeling hoger dan een 7.0. Dit zijn de vaardigheden waar de leerlingen vaak iets van moeten laten zien tijdens de stage.

In de interviews met leerlingen ([bijlage 5](#)) geven leerlingen aan vooral moeite te hebben met het eerste contact. Gevolg is dat dit vaak wordt uitgesteld. Ouders worden gevraagd om te bellen. Soms kiest een leerling vanuit deze angst voor een stageplek bij de ouders zodat ze niet geconfronteerd worden met dit spannende moment. Leerlingen willen ondersteuning ervaren in het beter leren omgaan met deze angst. De vaardigheid telefoneren wordt niet genoemd in de basisvaardigheden van de syllabus noch in de 21^e - eeuws vaardigheden. Bij een rondvraag in de derde klas geeft driekwart van de leerlingen aan vooral dat eerste contact moeilijk te vinden. Tevens worden zes leerlingen gevraagd nader te kijken met mij naar de vragenlijst. Zij geven allemaal aan stage leuker te vinden dan school. Bezig zijn, niet stil te hoeven zitten, meewerken aan iets tastbaars wordt erg gewaardeerd. Leerlingen hebben niet alle vaardigheden een cijfer gegeven omdat ze sommige vaardigheden niet herkennen als vaardigheid voor de stage. Vijf van de zes leerlingen geven aan dat de uitwerking bij een vaardigheid duidelijkheid geeft.

Enquêtes ingevuld door bedrijven laten in de uitslag ([bijlage 4](#)) zien dat *samenwerken(a)* en *ondernemend zijn (g)* de belangrijkste vaardigheden voor de stages zijn. Beiden scoren 100%.

A. <i>Samenwerken</i>	100%
B. <i>Plannen en organiseren</i>	83%
C. <i>Onderzoeken</i> <i>niet opgenomen</i>	
D. <i>Verstandig handelen</i>	66,7%
E. <i>Beslissingen nemen</i>	17%
F. <i>Omgaan met veranderingen</i>	66.7%
G. <i>Ondernemend zijn</i>	100%
H. <i>Presenteren</i>	33.3%
I. <i>Evalueren</i>	17%

Bij *verstandig handelen(d)* geeft de helft van de bedrijven aan dat het heel belangrijk is en de andere helft dat het belangrijk is. Meer dan driekwart geeft aan dat *plannen en organiseren (b)* een belangrijke vaardigheid is en vinden *beslissingen nemen (e)* neutraal.

Tabel 2. Bedrijvenscore.

Bij de vaardigheid *beslissingen nemen* geven drie bedrijven aan dat het in de stage meestal gaat om het uitvoeren van opdrachten en niet om het nemen van eigen beslissingen. Mogelijk dat daarom vaker de optie neutraal is gekozen. Verder geven vijf bedrijven aan vaardigheden toe te willen voegen die vooral gericht zijn op communiceren. Ze worden als volgt benoemd: vragen stellen, vragen durven stellen, contact durven maken, niet bang zijn en communiceren. Overige vaardigheden scoren divers. Verrassend is dat de helft van de bedrijven niet altijd bezoek heeft gehad van een docent.

De vaardigheden zijn met de focusgroep ([bijlage 7](#)) in een eerste bijeenkomst besproken. We nemen de examensyllabus Zorg & Welzijn door met negen vaardigheden en kijken naar de door SLO en Kennisnet opgestelde 21^e eeuwse vaardigheden. Er zijn overeenkomsten met *samenwerken*, *creatief denken*, *probleem oplossen*, *communiceren* en *kritisch denken*. Als we ze beiden naast elkaar leggen ontstaat er voor elke vaardigheid een weloverwogen omschrijving ([bijlage 3](#)). De focusgroep voegt toe dat we de

vaardigheden om een stage te vinden hier niet in terug zien komen; *telefoneren en een eerste contact maken*.

De **ouders** die ik spreek tijdens dit onderzoek, zijn alle vijf enthousiast over de stageperiode ([bijlage 6](#)). Ze geven aan dat het bedenken en vinden van een stage sturing nodig heeft. Als de stageperiode aanbreekt hebben de meeste leerlingen zin in de stageweken. Sommige leerlingen maken lange dagen en zijn moe aan het einde van de dag. Ouders vinden het kennismaken met werken en bijbehorende vaardigheden, zoals op tijd komen en vriendelijk zijn, een goede manier van leren. De stage inpassen in LOB wordt niet herkend als kans bij drie van de vijf ouders.

Met de **teamleider en ambulant begeleider** kijken we naar de resultaten over de basisvaardigheden. De keuze om uit te gaan van vijf vaardigheden die hoog scoren bij bedrijven en leerlingen wordt bevestigd. We spreken over de helft van de bedrijven die aangeeft dat ze nooit een bezoek hebben gehad. De teamleider vindt het bezoek een belangrijk onderdeel van de stageperiode en vraagt mij een verslaglegging naar hem te sturen over het verloop van de bezoeken in de komende stageperiode. Het belang van dat bezoek is groot, bedrijven waarderen het. Kijkend naar de vaardigheden geeft de ambulant begeleider aan dat het uitschrijven van een vaardigheid in deelstukjes voor leerlingen erg verhelderend werkt. Hij geeft de tip mee om dit naar leerlingen, mentoren en stagebedrijven duidelijk te omschrijven op start en eindniveau zodat eenduidigheid ontstaat ([bijlage 3](#)).

4.2 Deelvraag 2 ***Hoe kunnen we de vaardigheden die leiden tot succes aanleren aan de leerling?***

Uit de **enquête** van stagebedrijven: *het is altijd leuk om een leerling wegwijs te maken en stagiaires zijn altijd welkom in ons bedrijf*. Leerlingen geven aan in de vragenlijsten dat 45% de stage prima vindt verlopen, de overige leerlingen geven tips als eerder met de voorbereidingen op school beginnen of zelf eerder beginnen met het zoeken van een stagebedrijf. Leerlingen vinden de stage erg zwaar omdat ze vooral lichamelijk werk moeten verrichten. Dit wordt ondersteund door uitspraken van leerlingen in **de interviews**: *Mevrouw, ik was kapot, lag elke dag om 21.00 uur in bed en moest wakker geschud worden om in de ochtend weer te gaan werken. Ik had zulke zere benen, moest de hele dag staan of rennen. Ik kon alleen maar even zitten in de kei korte pauzes, de horeca is echt sjouwen hoor*. Deze bevindingen worden in de gesprekken met ouders bevestigd.

In de leerling vragenlijsten valt op dat van de 29 leerlingen die al een mbo-opleiding heeft gekozen er 25 zijn die aangeven dat het stage lopen een bijdrage heeft geleverd aan het kiezen van een mbo-opleiding. In de totaal score geeft 64% van de leerlingen aan dat de stage van invloed was op het kiezen van een vervolgopleiding.

4.3 Deelvraag 3. **Wat kan ondersteunend voor de leerling zijn om de stage succesvol te laten verlopen?**

Bedrijven zeggen dat het niet altijd duidelijk is wat van de begeleiders op de stage wordt verwacht. Zij geven ook aan dat het voor leerlingen soms onduidelijk is wat ze op het stagebedrijf kunnen verwachten. Uit de **enquêtes van bedrijven** blijkt dat een derde van de bedrijven vindt dat de voorbereidingen beter kunnen. Een kwart van de ondervraagden geeft aan dat de organisatie van de stage kan verbeteren. Een wens die bij bedrijven wordt genoemd is: *er mag meer duidelijkheid zijn over doelen en verwachtingen. Leerlingen kennen soms zelf het stagewerkboek niet.*

Interviews van leerlingen geven aan dat ze op school ondersteund willen worden. Deze ondersteuning mag vooral gericht zijn op het vinden van een stage. Wanneer leerlingen een stageplek hebben gevonden en een eerste kennismaking hebben gehad valt veel spanning weg. Vaardigheden als samenwerken komen in de lessen al aan bod. Leerlingen hebben een beginnend beeld van henzelf als het gaat over de basisvaardigheden. Leerlingen kunnen erg makkelijk aangeven welke vaardigheid wel of niet ingezet hoeft te worden tijdens de stage. Doorvragend over de vaardigheden komen we in de gesprekken tot de conclusie dat aan de basisvaardigheden op allerlei manieren tijdens de stage wordt gewerkt. Leerlingen zijn zich daar niet altijd van bewust ([bijlage 5](#)).

In de **focusgroep** constateren we dat wij naar leerlingen toe vooral tekort schieten in ondersteuning bij het vinden van een stagebedrijf.

In de **gesprekken geven de vijf ouders** ([bijlage 6](#)) aan dat ze weinig weten van de stageperiode. Leerlingen geven thuis niet veel informatie. Een ouder vertelde me dat haar pas duidelijk was dat de stageperiode aanbrak toen er vanuit school een brief werd gestuurd met een waarschuwing, *als uw zoon/dochter geen stage heeft voldoet uw kind niet aan de overgangsnormen volgens het PTA*. Tijdig informeren naar ouders is een aandachtspunt. Alle ouders geven aan dat ze graag meedenken in het vinden van een geschikte stageplek. Een ouder geeft aan dat het meedenken niet makkelijk was omdat zijn zoon nog geen enkel idee had over beroepsrichting. Twee ouders kennen de mbo-mogelijkheden niet, drie hebben zich daar wel in verdiept.

HOOFDSTUK 5. Conclusies en aanbevelingen.

5.1 Beantwoording deelvragen

Deelvraag 1. Welke basis en beroepsvaardigheden kunnen we onderscheiden die nodig zijn om succesvol stage te lopen?

Vastgesteld is dat **beroeps**vaardigheden aangeleerd worden op de werkplek (Boer & Kuipers, 2014; Kleef, 2009). Uitgaan van **basis**vaardigheden is voor een vmbo-stage een goed uitgangspunt (Ministerie van Onderwijs, 2013). Deze vaardigheden zijn in enquêtes en interviews meegenomen. Met de uitslagen van bedrijven, leerlingen, de focusgroep en de 21^e eeuwse vaardigheden (*het wiel*) als controle, komen we op de volgende vijf vaardigheden nodig voor een succesvolle stage. De wens van bedrijven om meer aandacht aan communiceren te besteden is bij elke vaardigheid terug te vinden, geen samenwerking zonder overleg.

1. **Ondernemend** zijn wordt door bedrijven en leerlingen op de eerste plaats gezet. Komt terug in *het wiel* bij kritisch denken en zelfregulering.
2. **Samenwerken** wordt door bedrijven op een eerste en door leerlingen op een derde plaats gezet. Komt als samenwerken terug in *het wiel*.
3. **Plannen en organiseren** wordt belangrijk gevonden door een groot deel (83%) van de bedrijven. Zij geven aan dat het met deze vaardigheid goed gaat. Leerlingen geven deze vaardigheid een tweede plaats. Zien we in *het wiel* terug bij zelfregulering: een taak of proces doelgericht kunnen voltooien.
4. **Verstandig handelen** krijgt van leerlingen een vierde plaats, twee derde van de bedrijven geeft aan het een heel belangrijke vaardigheid te vinden. Een derde van de bedrijven geeft aan dat deze vaardigheid beter zou kunnen. Terug te lezen in *het wiel* bij zelfregulering.
5. **Beslissen en acties ondernemen** krijgt van leerlingen een vijfde plaats. De meeste bedrijven zeggen hier 'neutraal'. De uitleg door drie bedrijven gegeven geeft een verklaring voor deze keuze: *leerlingen op dit niveau die maar twee weken stage lopen beslissen niet veel zelf, die voeren vooral opdrachten uit*. In *het wiel* wordt bij de vaardigheid kritisch denken en bij probleemoplossend denken de bovenstaande vaardigheid teruggevonden.

We voegen toe in de voorbereiding: **telefoneren en eerste contact maken** omdat uit de gegevens van ouders en leerlingen overduidelijk blijkt dat dit voor spanningen zorgt. Door dit op te nemen in het stagevoorbereidingsboek komt dit onderdeel terug in de voorbereidende mentorlessen.

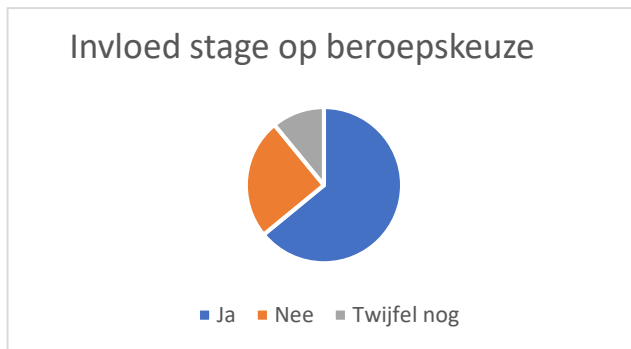
Deelvraag 2. Hoe kunnen we de vaardigheden die leiden tot succes aanleren aan de leerling?

Kijkend naar feiten kun je met een reproductieve leerstijl vooruitkomen. Vaardigheden vragen een complexere aanpak om vooruit te komen. Leervermogen heeft met meer te maken: intelligentie, zelfvertrouwen en motivatie (Simons, 1994). Zelfvertrouwen kan vergroot worden door succeservaringen te beleven. Het benoemen, uitsplitsen van de vaardigheden, deze meenemen in werkboekjes en infoboekjes geeft leerlingen duidelijkheid. Uit literatuuronderzoek neem ik de conclusie mee: *duidelijkheid scheppen in doel, functie en duur helpt* (Verlaan et al. 2007; Jolles 2017). Door met leerlingen te werken aan vaardigheden geven we duidelijkheid in het doel van de stageperiode: werken aan je basisvaardigheden. Als Simons (1994) aangeeft dat motivatie belangrijk is om te leren, weten we dat dat rondom stages in orde is, leerlingen lopen liever stage dan dat ze op school zitten ([Bijlage 5](#)). Er wordt steeds vaker gesproken van *een leven lang leren* kijkend naar de veranderende arbeidsmarkt. Een *job for life* komt steeds minder voor. Leren omgaan met tegenvallers, kun je niet leren als je geen tegenvallers ervaart. Leren omgaan met veranderingen leer je niet als alles hetzelfde blijft. Het levenslang leren begint op school (Onderwijsraad, z.d.). Het lijkt belangrijk deze zaken goed te organiseren tussen school en stagebedrijf. Het formuleren van duidelijke vaardigheden met doel en ontwikkeling geven een houvast voor alle partijen. In gesprekken, interviews, enquêtes en uit de literatuur wordt de wens gedeeld. Succes kun je ervaren als je weet waar je naar toe werkt (Hattie, 2013). De vaardigheden meer inbedden in het onderwijs kan helpend zijn omdat de leerling er vertrouwd mee raakt. We nemen dit op binnen het digitale portfolio van de leerling. Ouders, stagebedrijven en docenten krijgen de mogelijkheid om op deze vaardigheden te reageren. De vaardigheden zijn in een voor leerlingen begrijpelijke taal geschreven. De omschrijvingen geven duidelijkheid. Door onderscheid te maken in de verschillende niveaus van starter tot expert kan in een reflectie helder worden gecommuniceerd tussen begeleider en leerling.

Deelvraag 3. Wat kan ondersteunend voor de leerling zijn om de stage succesvol te laten verlopen?

Duidelijkheid rondom doel en verwachtingen geven **bedrijven** aan. Leerlingen geven vooral aan dat ze in de voorbereiding ondersteuning nodig hebben. Voor de eerste keer stage gaan lopen vinden leerlingen

erg spannend en vooral het eerste contact maken geeft grote spanningen. Dit heeft onze ogen geopend dat we meer zullen moeten ondersteunen in de voorbereiding op **school**.

Een verrassende conclusie die ik zelf erg mooi vind is dat het grootste deel van de leerlingen aangeeft dat het stage lopen een grote invloed heeft gehad op de beroepskeuze.

Uit onderzoek blijkt dat **ouders** belangrijk zijn in dit proces (Jolles, 2017; Molen-Kuipers 2013). Dan moet school zorgen dat ouders geïnformeerd zijn. Ouders geven aan dat het doel van de stage wel bekend is, namelijk het kennismaken met een mogelijk beroep voor de toekomst, maar kunnen niet adequaat handelen als er niet voldoende informatie is (Verlaan et al. 2007). Ouders geven aan dat ze mee willen helpen als er voldoende informatie is. Ouders beter informeren is ondersteunend voor de leerling. Dit kan op de eerste plaats door bij de eerste algemene ouderavond een informatiefolder te verspreiden. Op de tweede plaats doen we dat door in de oudergesprekken die plaatsvinden in februari het onderdeel stage op te nemen.

De **vaardigheden** benoemen en een duidelijke plek in het onderwijs geven zal helpen om doel en verwachtingen te verhelderen naar leerlingen toe (VO-raad 2014).

5.2 Beantwoording onderzoeksvraag

Hoe kunnen we leerlingen vanuit de basis- en beroepsvaardigheden voorbereiden op een succesvolle stage-ervaring?

De kat vraagt: "Waar wil je naar toe?"

"Dat weet ik niet precies", antwoord Alice.

"Oh", zegt de kat, "als je niet weet waarheen je wilt, zal elk pad je brengen".

Als je niet weet wat succes inhoudt, als je niet weet waar je naar toe werkt kun je geen succes ervaren. Succes is het resultaat van een gesteld doel (Nelis & Sark 2014). Doelen concretiseren kan ervoor zorgen dat het voor leerlingen duidelijk is waar ze naar toe werken (Ziets & Joshi , 2005; Hattie, 2013). Deze conclusie vinden we terug in de data en in het onderzoek van Verlaan et al. (2007). Het is voor leerlingen en bedrijven niet helder wat de doelen van de stageperiode zijn. Het doel van de stage is om kennis te maken met werken, waardoor de naam van de stageperiode is gewijzigd in *een arbeidsoriënterende stage*. Om leerlingen daarin houvast te geven worden de vaardigheden benoemd. Een doel dat duidelijk is geeft leerlingen meer kansen om succes te ervaren (Jolles, 2017; Hattie, 2013).

Met de gegevens uit de enquêtes en interviews is met een eerste interventie de stagevoorbereiding verbeterd. Leerlingen en ouders ervaren in de voorbereiding de meeste problemen. Stagebedrijven geven aan dat een gerichte voorbereiding beter voor de leerling is omdat ze vaak niet weten wat hen te wachten staat. Er is een stagevoorbereidingsboekje gemaakt dat door de vijf mentoren werd gewaardeerd om meerdere redenen: *'ik vond het erg inspirerend met de leerlingen op een hele andere manier bezig te zijn. Samen naar de stage toewerken heb ik voor het eerst in de lessen meegenomen en dat was erg waardevol. Ik leefde veel meer met ze mee dan andere jaren. Ik vind dat we dat zeker moeten blijven doen, een kleine tip als juf Nederlands, er zaten spelfouten in het boekje'*. Het wordt mijn taak als stagecoördinator steeds in overleg met de mentoren te blijven tijdens de stagevoorbereidingen. Zij geven aan dit een waardevolle aanvulling te vinden.

Uit theorie, data en gegevens is gebleken dat vaardigheden volop in de aandacht van de leergemeenschap moeten staan (Kuijpers et al. 2006; Ponte & Verbeek, 2014). Dat wordt gezien als een voorwaarde voor succeservaring en groei in de vaardigheden. In de beroepsgerichte vakken zijn de vaardigheden onderdeel van het lesprogramma. In de theorievakken zijn dit achterliggende doelen. Leerlingen hebben daar nu geen zicht op. Daar kunnen verbeteringen gerealiseerd worden. Er liggen kansen binnen de school rondom het programma Simulise wat schoolbreed ingezet wordt om leerlingen te ondersteunen in het vormen van een digitaal portfolio. In dit digitale portfolio nemen we de negen basisvaardigheden op waardoor leerlingen vanuit alle vakken onderdelen van de vaardigheden kunnen herkennen, inzetten en groei daarin ervaren. Het benoemen in het digitale portfolio zal de aandacht voor deze vaardigheden vergroten.

Doelen moeten voor bedrijven duidelijk zijn zodat ze weten dat hun inspanningen leiden tot ontwikkeling van de leerling. Als doelen duidelijk zijn is de bereidheid om een stagiaire aan te nemen groter bij bedrijven (Verlaan et al. 2007). Het opnemen van de vaardigheden in het stagewerkboek kan een bijdrage leveren aan deze duidelijkheid. Dit levert ook een bijdrage aan de succeservaring van leerlingen.

Duidelijkheid geeft ondersteuning in vaardigheden waarmee we op het terrein van de derde deelvraag zitten. Vaardigheden benoemen en op meerdere plaatsen in de leeromgeving terug laten komen kan meer duidelijkheid geven over deze vaardigheden. Daarmee is de ondersteuning vanuit de stagebedrijven meer gestructureerd en kan dat de succeservaring ondersteunen. Ouders zijn de belangrijkste informatiepersonen in de keuzezoektocht van leerlingen (Klaassen et al. 2011). De ondersteuning van ouders zoals duidelijk naar voren komt uit meerdere onderzoeken is van groot belang (Verlaan et al. 2007; De Vries, 2007). Het is onze taak als school, ouders mee te nemen in de stagevoorbereidingen.

“Zolang ik maar ergens kom”, voegde Alice toe.

“Oh, dat zal zeker gebeuren”, zei de kat, “als je maar lang genoeg loopt”.

5.3 Praktische opbrengst

De eerste grote verandering, we werken nu met een **stagevoorbereidingsboek**, [zie bijlage 9](#). Hierin wordt aandacht geschonken aan contact maken, telefoneren, eerste indruk maken. Dit boek wordt door mentoren in het mentoruur met leerlingen behandeld. Het werken met dit boek heeft de betrokkenheid van mentoren vergroot bij de organisatie van de stages. Dit is een onverwacht succes.

Tweede verandering is het **stagewerkboek** [zie bijlage 10](#). In dit werkboek wordt duidelijk verwezen naar de vaardigheden. De door bedrijven en leerlingen aangegeven vaardigheden zijn benoemd. Aan het einde van de stageperiode nemen de stagebegeleiders deze vaardigheden door en kijken samen met de leerling of er gewerkt is aan deze vaardigheden. De vaardigheden komen terug in de lessen op school. Voor leerlingen ontstaat een samenhangend geheel van school en stage.

Derde verandering gaat richting stagebedrijven. Om tegemoet te komen aan hun vragen maken we een **infoboek bedrijven** met daarin opgenomen de doelen van de stage en de vaardigheden waar leerlingen aan kunnen werken of in kunnen groeien tijdens de stage ([bijlage 11](#)).

Ouderavondinformatie met **folder** wordt de vierde interventie. In dit boekje beantwoorden we de vragen van ouders, leggen we uit waarom leerlingen stage gaan lopen, wat we hopen dat er gebeurt in de

ontwikkeling van de leerling en wat ouders kunnen doen in de ondersteuning. In deze folder is tevens informatie over het mbo opgenomen en de rol van stage in het keuzeprocess richting mbo.

De laatste interventie ligt in de toekomst, de vaardigheden worden onderdeel van het **digitaal portfolio** Simulise ([bijlage 8](#)) waarmee leerlingen een levenslang portfolio opbouwen. Leerlingen zijn in klas 1 en 2 bekend geraakt met dit programma en komend schooljaar gaat klas 3 daar mee aan de slag.

5.4 Aanbevelingen

Er is een start gemaakt om meer succes te halen uit de stageperiode. Maar er is nog meer te doen, het onderzoek heeft enkel plaatsgevonden tussen september en mei. In de komende stageperiode oktober 2018 zal dit verder ontwikkeld worden. Een aantal zaken lijken me van belang voor de voortgang van een succesvolle stage en zullen zorgen voor meer samenhang en zal het rendement uit stageleren kunnen vergroten. De aanbevelingen strekken zich uit rondom alle betrokkenen van dit onderzoek, leerlingen, bedrijven, ouders en mentoren.

1. Kijken naar de vaardigheden in de lessen op school. De vaardigheden op dezelfde manier gebruiken als in het stageboek werkt voor leerlingen verhelderend en geeft meer leerrendement.
2. Contacten met bedrijven warm houden. In de gesprekken die zijn gevoerd horen we veel waardering over het contactmoment. Docenten moeten bezoeken blijven uitvoeren tijdens de stageperiode. Elk stageadres ontvangt een stageboek. Bij veranderingen vindt een update plaats en wordt opnieuw een informatieboek verzonden. Dit wordt gekoppeld aan de database van stageadressen, dat na elke stageperiode wordt bijgewerkt. Leerlingen maken een stageverslag waarin leerlingen beschrijven wat ze geleerd hebben. Dit verslag wordt verzonden met een dankbrief van de leerling naar de stagebedrijven. Dit idee is ondertussen opgenomen in het lesplan Nederlands voor schooljaar 2018-2019 ([bijlage 10](#)).
3. Na de stageperiode van oktober 2018 met bedrijven en leerlingen evalueren wat de effecten zijn van het inbrengen van vaardigheden als onderdeel van leermomenten.
4. In de ouderavonden aandacht besteden aan het belang van stage. Tijdens deze avond is het nodig dat de stagecoördinator aanwezig is om zich voor te stellen. Dat maakt het voor ouders makkelijk om een vraag te stellen. Tevens worden de stageinformatiefolders verspreid.
5. Stagevoorbereiding onderdeel laten zijn van de mentorlessen geeft een waardevolle aanvulling. Mentoren hebben dit nu eenmalig gedaan in april 2018 en waren enthousiast. Tot nu toe waren

mentoren niet bewust bij de organisatie van de stages betrokken. Deze stap werkt zowel voor leerlingen als voor mentoren positief. Mentoren worden zich bewust van de vaardigheden waar leerlingen aan gaan werken. In de voorbereiding en evaluatie van de stages ontstaan waardevolle momenten binnen het reflectieproces dat leerlingen nodig hebben richting loopbaankeuzes. Mijn rol als stagecoördinator is leidend en ik geef de voorzet. De voorbereidingen opnemen in de jaarlesplannen voor het mentoruur zullen daarbij helpen.

6. In het digitale portfolio Simulise ([bijlage 8](#)) opnemen van de vaardigheden. Hierdoor raken leerlingen vertrouwd met de basisvaardigheden en kunnen ze tijdens de stage ervaren hoe deze vaardigheden van pas komen in het werkzame leven waar ze naar toe werken.

5.5 Betrouwbaarheid en ethiek

Dit onderzoek heeft geleid tot een aantal antwoorden maar ook tot nieuwe vragen. Deze vragen worden meegenomen naar de volgende periode, stage oktober 2018. Duidelijk is dat het proces niet stopt na het PGO, de ontwikkelingen zullen in het cyclische karakter van het actieonderzoek verder gaan.

Betrouwbaarheid is beperkt, de omgeving waarin dit onderzoek is uitgevoerd zal niet overdraagbaar zijn naar een andere school. We werken met ongeveer 100 stagebedrijven en 24 daarvan vullen een enquête in. Wanneer andere adressen benaderd waren en zij de vragenlijsten hadden ingevuld zouden we mogelijk met andere uitslagen zijn geconfronteerd. Bij het invullen van de lijsten van de leerlingen was ik zelf aanwezig en was men serieus aan het werk. Deze lijsten lijken een betrouwbaar middel, echter hebben maar 46 leerlingen van de 100 die jaarlijks op stage gaan de vragenlijsten ingevuld. Dat maakt dat een ander moment van onderzoek een andere uitslag had kunnen geven.

Wij werken in een dorpse omgeving waar nog altijd veel bereidheid is om stagiaires op te nemen in tegenstelling tot wat ik hoor van mijn collega's uit de stadse vmbo's. Daar loopt men tegen grotere problemen aan in het vinden van een stageadres. Dat probleem heeft zich op onze school nog nooit voorgedaan. Als een leerling geen stageadres kon vinden was dat omdat ze geen actie hebben ondernomen en had dat niets te maken met de bereidheid van de bedrijven, want die is groot. Het lukt ons nog steeds om zonder moeite twee keer per jaar 100 leerlingen te plaatsen. Het bezoek door docenten wordt door alle bedrijven gewaardeerd. Dit bezoek moeten we zeker continueren en het belang daarvan blijven benoemen naar collega's om te zorgen dat ze steeds het bezoek inplannen. Het idee om de leerlingen een bedankbrief te laten schrijven met het stageverslag is een prachtig idee wat we opgenomen hebben in het lesplan Nederlands. Terugkijkend naar dit onderzoek is er vooral een tevreden gevoel. De medewerking van de bedrijven en van mijn focusgroep waren essentieel voor de voortgang van het onderzoek. Verrassend waren de gesprekken met leerlingen. Ze kunnen zo goed verwoorden wat ze nodig hebben dat ik het mezelf verwijt dat ik dat nooit eerder heb gevraagd. Al jaren begeleid ik de

stageperiode en dat ging meestal op de automatische piloot. Misschien moet ik zeggen, gelukkig dat het zo fout ging in oktober waardoor ik dit onderzoek vorm kon geven. Ik vond het heerlijk hier aan te werken, al was het niet altijd makkelijk. Een focus houden en goede keuzes maken op wat ertoe doet is een terugkerend onderdeel in dit proces geweest.

Wie heeft gewonnen?

**“Iedereen” zegt Dodo, “iedereen heeft gewonnen,
jullie moeten allemaal een prijs hebben”.**

Volgens ethische regels bedank ik zonder namen te noemen, alle mensen die een bijdrage hebben geleverd aan dit onderzoek door vragen te beantwoorden, me moed in te spreken of koffie te zetten. Mijn studiebegeleiders, mijn leerlingen, mijn collega's, de stagebedrijven, mijn critical friends en mijn familie hebben allen daaraan op een of andere manier bijgedragen. En nog wel het meest de leerling die zei: “ik laat me niet afzeiken op mijn stage “. Hij heeft me vooral gemotiveerd de stageproblematiek nader te onderzoeken. Het is een heel proces geweest en ik ben blij dat ik het met zulke mooie resultaten kan afsluiten. Het heeft mooie inzichten opgeleverd die daadwerkelijk bijdragen aan een succesvollere stage.

“Begin at the beginning”, the King said, very gravely,

“and go on till you come to the end: then stop.”

Literatuur:

Blaauwendraad, G. (2018) *“Toch liever geen idioot?!”* proefschrift Utrecht: Universiteit Utrecht

Boer, P., & Kuijpers, M. (2014). Vijf jaar werken aan keuzeprocessen. *Het onzekere voor het zekere: Kwetsbaarheid als kracht in loopbaandialogen*, 61.

Bruijn, de E. (2006) *Adaptief beroepsonderwijs, leren en opleiden in transitie*.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2017) Geraadpleegd; 18 februari 2018 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/07/arbeidsmarkt-raakt-verder-gespannen>

Cohen-Scali, V. (2003). The influence of Family, social and work socialization on the construction of the professional identity of young adults. *Journal of Career Development*, Vol. 29 (No.4), 237-249.

Cijvat, I., & Voskens, C. (2008) *Een onderzoek naar de rol van ouders in het primair onderwijs deel 1*. Amersfoort: CPS

De Lange, R., Schuman, H., & Montessori, N. M. (2016). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Maklu.

De Vries, P. (2007) *Handboek ouders in de school*. Amersfoort: CPS.

Garssen, M. J. (2006). Meer grijs én meer kleur: Nederlandse bevolking groeit langzaam, maar verandert snel. *Justitiële Verkenningen*, 4(3), 1.

Hart, R. A. (2008). Stepping back from ‘The ladder’: Reflections on a model of participatory work with children. In *Participation and learning* (pp. 19-31). Springer Netherlands.

Hattie, J. (2013) *Leren zichtbaar maken*. Bazalt Educatieve Uitgaven.

Jolles, J. (2006) *Beter onderwijs door meer kennis over leren en de hersenen* van: www.hersenenenleren.nl

Jolles, J. (2017) *Het tienerbrein over de adolescent tussen biologie en omgeving*. AUP Amsterdam University Press.

Kenniscentrum Handel (2004). *Het kiezen van een mbo-opleiding. Invloedsfactoren bij het keuzeproces van vmbo-leerlingen*. Ede: Kenniscentrum Handel.

Klaassen C., Vreugdenhil, B., & Boonk, L. (2011). *Ouders en de loopbaanoriëntatie van hun kinderen*. Onderwijs en samenleving 91. Nijmegen: Radboud Universiteit, vakgroep sociologie.

Kleef, A. van. (2009). *Onzichtbare taaltaken: Een film over taal in de mbo-stage*. Levende Talen Magazine, 96(6), 18–22.

Kuijpers, M. (2008). *Loopbaandialoog: over leren kiezen (en) leren praten*. M. Kuijpers & F. Meijers (Red.), *Loopbaanleren: onderzoek en praktijk in het onderwijs*, 241-261.

Kuijpers, Meijers, F., M., Bakker, J. (2006). *Over leerloopbanen en loopbaanleren. Loopbaancompetenties in het (v)mbo*. Driebergen: Het Platform Beroepsonderwijs

Luken., T. (2016) *Loopbaanreflectie en onze hersenen. Wat betekenen nieuwe inzichten over ons brein voor reflectie bij loopbaanontwikkeling en -begeleiding?* Gepubliceerd in F. Meijers, & K. Mittendorff (2017), *Zelfreflectie in het hoger onderwijs* (pp. 203-224). Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Molen-Kuipers, E. (2013) *Leren (kiezen) vanuit persoonlijke interesse*. Universiteit Utrecht

Nelis, H. & Van Sark, Y. (2012) *Puberbrein binnenstebuiten* (11e druk). Utrecht/Antwerpen: Kosmos Uitgevers.
Neuvel, K. (2005). 'Weet niet'-leerling valt tussen wal en schip bij doorstroom vmbo-mbo. KenWerk, nr. 3, 8-11.

Nelis, H. & Van Sark, Y. (2014) *Motivatatie binnenstebuiten*. Utrecht: Kosmos Uitgevers.

Onderwijsraad (z.d.) *Leven lang leren*. Geraadpleegd op 23 mei 2018 van
<https://www.onderwijsraad.nl/dossiers/een-leven-lang-leren/item135>

Ponte, P. (2002). *Actie-onderzoek door docenten: uitvoering en begeleiding in theorie en praktijk*. (Dissertatie)
Amers-foort/Leuven: Garant.

Ponte P. & G. Verbeek (2014). *Participatie in het onderwijs. Onderzoek met en door leerlingen*. Den Haag: Boom
Lemma.

Savickas, M. L. (2000). *Renovating the psychology of careers for the twenty-first century*. The future of career,
53-68.

Sociaal en Cultureel Planbureau. (2005) *De sociale staat van Nederland*. Den Haag.

Studie *Werkplekleren in de beroepsonderwijskolom. Naar een integratie van binnen- en buitenschools leren*,
uitgebracht aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 2013.

Verlaan, A., Crul, M. R. J., Freymersum, G., & Sidali, S. (2007). *'Het VMBO werkt'!* Wat er nodig is om voor de
toekomst een sterk vmbo te ontwikkelen. Amsterdam: Adviesraad Diversiteit en Integratie.

Van Dijk, J.W. (2014) *Leren als ervaren, oude en nieuwe visies opdoen van leerervaringen*. Masterscriptie
Faculteit Geesteswetenschappen. Utrecht, Universiteit Utrecht.

VO-raad (2014). *Toekomstroom LOB. Een stroompunt loopbaangericht onderwijs*. Project stimulering LOB voor
de Directie VO van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen. Utrecht

Vreugdenhil, B. (2007). *Hoe kiezen studenten een minor? De invloed van onderwijsorganisatie, begeleiding en
studentkenmerken op het keuzeprocess*. Hogeschool Arnhem Nijmegen: Service Centrum Onderwijs

Westenberg, P.M. (2008). *De jeugd van Tegenwoordig!* Diesoratie 433ste dies natalis Universiteit Leiden.

Zietz, J., & Joshi, P. (2005). *Academic choice behavior of high school students: economic rationale and empirical
evidence*. Economics of Education Review, 24(3), 297-308.

Zijlstra, W., & Meijers, F. (2006). Hoe spannend is het hoger beroepsonderwijs? *TH&MA – Tijdschrift voor
Hoger Onderwijs & Management*, 13, 53-60.

Bijlage 1. Stage oktober 2017.

12 leerlingen hebben problemen op de stage.

Leerling A kan in de nacht niet slapen van de situatie die ze ziet op het stageadres, wij worden door stageadres gebeld waar leerling is.

Leerling B loopt weg, nadat hem gevraagd werd met meer inzet te gaan werken.

Leerling C vertelt zo openhartig over haar persoonlijke problemen dat wij gebeld worden om leerling terug te halen naar school.

Leerling D belt zelf naar een tweede stageadres omdat het na de eerste week duidelijk is dat dit niet haar richting is.

Leerling E verschijnt niet op de stage, wij worden gebeld of we weten wat er aan de hand is.

Leerling F loopt 36 uur stage verspreid over 2 weken, terwijl de afspraak 36 uur per week is.

Leerling G werkt met machines in een bakkerij en wordt weggestuurd, hij mag dit werk niet doen omdat hij 14 jaar is.

Leerling H heeft geen stageplek kunnen vinden en is maandag en dinsdag op school aan het werk, kan vanaf woensdag aan de slag op een plek die wij voor hem vinden.

Leerling I komt na twee dagen stage naar school met het verzoek om een andere stageplek, ze vond de begeleiders onaardig en voelde zich slecht op haar gemak.

Bijlage 2. Uitwerking van de onderzoeksmethoden.

Enquête.

Ik kies voor een digitale enquête cq vragenlijst die ik met een link naar de stagebedrijven verzend. Voorafgaand aan deze enquête is een mail naar alle organisaties verzonden met het verzoek om mee te willen werken. In deze mail is aangekondigd dat de enquête over de stages zal gaan en dat deze enquête anoniem ingevuld kan worden. Middels deze mail heb ik me voorgesteld. Voor de meeste mensen ben ik een bekende naam. In verband met de stages ontvangen zij al een aantal jaren informatieve mailtjes van mij. Op deze mail werd door 32 organisaties positief gereageerd en uiteindelijk door 24 ingevuld teruggezonden. Deze gegevens zijn gebruikt als start punt voor een eerste aanpassing in het aanbod in stagevoorbereidingen.

Vragenlijst.

Leerlingen hebben vragenlijsten ingevuld (46). Ik heb hiervoor leerlingen benaderd uit de vierde klas vmbo die voor de tweede maal een stageperiode hebben gevolgd. Ik heb hen gevraagd naar ervaringen en belevenissen uit hun stages. Twintig leerlingen hebben de vragenlijst ingevuld.

In mei 2018 heb ik de leerlingen uit de derde klas gevraagd deze vragenlijsten in te vullen, zij hebben dan hun stageperiode achter de rug. Uit deze groep vullen zesentwintig leerlingen de vragenlijst in.

Interview.

Negen leerlingen heb ik in een interview nadere vragen gesteld. Naar aanleiding van deze informatie is in het programma meer aandacht gekomen voor basisvaardigheden als bellen naar een bedrijf en het eerste contact maken. Verder spreek ik met hen over stage, hoe beleven zij die? Vinden ze het waardevol? Herkennen ze de vaardigheden etc.

Focus groep.

De focusgroep is bestaat uit eerst 10 daarna 5 mentoren waar ik dagelijks mee werk. Zij zijn diegene die daadwerkelijk in de klas de leerlingen voorbereiden op de stages en zijn de eerstelijns hulplijn voor de leerling. We plannen een aantal gesprekken waarbij er sprake is van intensieve interactie. Met een tweetal mentoren heb ik vaker gesprekken over dit onderwerp. Zij denken actief met me mee en voelen zich sterk betrokken bij dit onderwerp. Deze mentoren zijn prettige “meewerkers” in dit onderzoek gebleken!

Gesprek.

Wekelijks spreek ik mijn teamleider en in dat gesprek worden de vorderingen in mijn onderzoek steeds besproken. De ambulant begeleider zoek ik drie wekelijks op.

Ouders vraag ik met mij mee te denken. Ik benader deze ouders op momenten dat ze in de school zijn om zo de drempel te verlagen met me mee te denken. In mijn functie als leerlingcoördinator spreek ik meerdere ouders per week. Rondom de stageperiodes vraag ik ouders met me mee te kijken naar de komende of net plaatsgevonden stageperiodes.

Bijlage 3. Uitgangspunt vaardigheden.

Gebaseerd op de competenties examenblad.nl syllabus Gezondheidszorg en Welzijn 2018

- **Samenwerken:** Je overlegt, toont initiatief, komt afspraken na en voert samen opdrachten uit. Je bent in staat op conflicten te reageren en verantwoordelijkheid te nemen voor het eindresultaat.
- **Plannen en organiseren:** Je maakt een haalbare planning en houdt je daar ook aan. Je maakt samen met anderen een taakverdeling, werkt zelfstandig aan een taak of opdracht.
- **Onderzoeken en informatie verwerken:** Je kunt hoofd- en bijzaken van elkaar scheiden. Je kunt zelfstandig informatie vinden en ordenen.
- **Verstandig handelen:** Je luistert naar en reageert op anderen. Je weet hoe je overkomt en houdt rekening met anderen. Je gaat verstandig om met middelen en materialen en houdt je aan afspraken.
- **Beslissen en acties ondernemen:** Je signaleert een probleem, gaat op zoek naar de oorzaak en lost het op. Je durft beslissingen te nemen.
- **Omgaan met veranderingen:** Je kunt omgaan met tegenvallers en zet een fout om in een verbeterpunt. Je kunt veranderingen toepassen en in nieuwe situaties gebruiken.
- **Ondernemend zijn:** Je neemt initiatief en speelt in op mogelijkheden. Je stapt op mensen af en geeft advies. Je levert kwaliteit en past kennis toe in nieuwe situaties.
- **Presenteren:** Je beheerst het onderwerp en hebt je goed voorbereid. Je maakt contact met je publiek en gebruikt hulpmiddelen. Je verhaal heeft een duidelijke opbouw. Je sluit af met een conclusie en bent in staat vragen te beantwoorden.
- **Reflecteren en evalueren:** Je kunt terugkijken op een opdracht en benoemen wat goed en fout is gegaan. Je gebruikt feedback om jezelf te verbeteren en kunt ook zelf feedback geven.

Aangevuld met 21^e eeuwse vaardigheden en uitgesplitst in niveaus is onderstaande het voorbeeld zoals alle vaardigheden worden uitgewerkt.

Samenwerken <i>bestaat uit: je overlegt, toont initiatief, komt afspraken na en voert samen opdrachten uit. Je bent in staat op conflicten te reageren en hebt respect voor verschillen. Je kunt onderhandelen en verantwoordelijkheid nemen voor het eindresultaat.</i>			
Starter	Geoefend	Gevorderd	Expert
Ik voer mijn taak uit zonder overleg met anderen. Ik lever geen bijdrage aan de groep.	Ik voer mijn taak uit en overleg soms met anderen dan stem ik mijn werkzaamheden hierop af.	Ik voer mijn taken uit na overleg met anderen en pas mijn werk aan. Ik draag meestal bij aan een goede werksfeer.	Ik voer mijn taken uit in overleg met anderen en pas mijn werk zonnig aan. Ik draag bij aan een goede werksfeer. Ik geef aan wat ik zelf en mijn collega een volgende keer beter kunnen doen.

Bijlage 4. Enquête bedrijven.

Graag horen we uw mening over onze stageperiodes. Op dit moment hoort uw organisatie bij de adressen waar jaarlijks leerlingen een geweldige kans krijgen om rond te kijken op een bedrijf of organisatie van hun interesse. Wij willen u daarvoor hartelijk danken. Omdat u bekend bent met onze stages horen we graag u mening over de invulling en organisatie van deze stage. De antwoorden worden anoniem verwerkt en gebruikt om de stageperiode te verbeteren. We hopen dat u even de tijd wilt nemen om deze stage enquête in te vullen. Het kost ongeveer 5 a 10 minuten. Met deze uitnodiging ontvangt u ook een leerling werkboek om te bekijken wanneer nodig. Hartelijke dank voor uw medewerking. Heeft u vragen of onduidelijkheden, mail: vriens.e@2college.nl

In welke sector bevindt uw bedrijf zich?

Sector	Uitleg naar soort bedrijf			Gevraagd	Ingevuld
Horeca	Restaurant klein	Restaurant groot	Lunchroom	8	7
Werken met mensen	Kinderdagverblijf	Gehandicaptenzorg	Ouderenzorg	8	6
Commercieel	Winkel	Hotel	Bedrijf	8	4
Anders	Tuinier	Creatief	Hondensalon	8	7
Totaal				32	24

Hoeveel werknemers zijn er werkzaam in uw bedrijf?

Aantal werknemers	
0-5	3
5-20	7
20-50	12
50-100	2
	24

Hoe tevreden bent u over de organisatie van de stageperiode?

37.5% geeft aan tevreden te zijn

25% zegt dat het beter kan

Als we kijken naar de voorbereidingen vallen ons een aantal dingen op. We zijn benieuwd hoe uw organisatie daar tegenaan kijkt. De volgende vragen gaan over de voorbereidingen.

Hoe tevreden bent u over de voorbereidingen van de stageperiode?

66,7% geeft aan dat het prima is.

33.3% geeft aan dat de voorbereidingen van de stage beter kunnen.

Suggestie voor verbetering: op tijd namen krijgen van leerlingen, leerlingen die helemaal niet geïnteresseerd zijn, onduidelijkheid bij ons en bij leerling over het stageboek.

De stageperiode verloopt nu als volgt: twee weken leerlingen uit de derde klas in april en de vierde klas leerlingen komen twee weken stage lopen in oktober.

83% geeft aan dit prima te vinden

17% geeft aan geen mening te hebben.

Kent u het stagewerkboek van de leerlingen?

62% geeft aan het stagewerkboek van de leerling te kennen.

25% geeft aan het niet prettig te vinden te werken met stagewerkboek, fijner om in de praktijk de leerlingen aan het werk te zetten

Vindt u de opdrachten in het stagewerkboek geschikt voor deze leerlingen?

100% geeft aan dat het prima opdrachten zijn.

Is er een opdracht die u mist in het stagewerkboek?

Niemand heeft een suggestie voor een extra opdracht.

Achterin het stagewerkboek vindt u een beoordelingsformulier, hoe vindt u deze manier van beoordelen?

87.5% geeft aan dat prima te vinden.

12.5% geeft aan moeite te hebben met de beoordeling.

Opmerking:

Als je stage ziet als een keuze voor de toekomst is een beoordeling vreemd.

Leerlingen lopen tussen 32 en 36 uur stage bij uw organisatie, is dat een goede keuze?

12.5 % geeft aan dat de gewenste uren te veel zijn omdat de organisatie te weinig uren open is.

Het volgende hoofdstuk gaat over vaardigheden. Kunt u per vaardigheid aangeven hoe belangrijk de genoemde vaardigheid in uw organisatie is. Daarna wordt u gevraagd of de leerlingen deze vaardigheid beheersen?

A. Samenwerken

100% zegt dat het belangrijk is

16.7% geeft aan dat dat niet altijd goed gaat.

B. Op tijd komen

66.7% zegt dat het heel belangrijk is

33.3% zegt belangrijk

50% zegt dat het op tijd komen goed gaat.

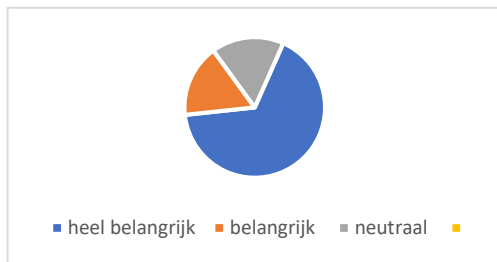
B. Afspraken nakomen, aan je planning houden.

83% zegt dat het heel belangrijk is

17% zegt belangrijk.

85% geeft aan het afspraken nakomen goed gaat.

C. Initiatief nemen

66.7% zegt dat het belangrijk is
16.7% zegt belangrijk
16.7% neutraal

85% geeft aan dat het beter kan met initiatief nemen.

D. Nauwkeurig werken, rekening houden met anderen.

50% zegt heel belangrijk

50% zegt belangrijk

66.7% zegt dat het goed gaat met nauwkeurigheid en rekening houden.

E. Beslissingen durven nemen.

17% zegt dat het belangrijk is.

83% zegt neutraal

Voor deze leeftijd gaat het goed geven 3 bedrijven aan. Meestal voeren deze leerlingen uit.

F. Verstandig handelen, kritiek kunnen ontvangen, rekening houden met anderen.

66,7% zegt heel belangrijk
16,7% zegt belangrijk
16,7% zegt neutraal

50% zegt dat het goed gaat
33% zegt dat het beter kan
16,7% zegt dat het voor deze leeftijd voldoende is

G. Vriendelijk, beleefd zijn, op mensen afstappen, advies geven.

100% zegt heel belangrijk

33.3% zegt dat gaat heel goed

66.7% dat gaat meestal goed

G. Presenteren

66.7% zegt neutraal

16.7% zegt belangrijk

I. Evalueren

33.3% zegt belangrijk

66.7% zegt neutraal

85% zegt dat het goed gaat me evalueren

Heeft u nog een vaardigheid die u mist in bovenstaande opsomming?

5 bedrijven geven aan een vaardigheid toe te willen voegen: communiceren, vragen stellen, durven vragen, contact durven maken.

Tijdens de stage wordt u door een van de docenten bezocht, zij stellen u vragen, bedanken u en geven u een presentje. De volgende vragen gaan over dat bezoek.

Is er steeds een docent op bezoek geweest in een stageperiode?

50% zegt ja

50% zegt nee

Hoe heeft u deze bezoeken ervaren?

66.7% geeft aan het bezoek van docenten te waarderen

50% geeft aan dat er niet altijd iemand op bezoek komt.

U ontvangt steeds een presentje, wordt dat gewaardeerd of verdwijnt dat presentje in een stoffige la?

50% geeft aan dit erg leuk te vinden

33% zegt het te waarderen

16% geeft neutraal

Is het u bekend dat de leerlingen verzekerd zijn door school tijdens de stage?

83% zegt ja

17% zegt nee

Wanneer u vragen heeft tijdens de stage is het dan duidelijk voor u waar u die vragen kunt stellen?

50% zegt ja

33.3% zegt meestal

16.7% zegt niet altijd

Zijn er nog zaken die we vergeten zijn noteert u die hieronder. We nemen uw mening graag mee in de verbeteringen! Dank u voor de moeite.

Opmerkingen:

*werkboek is leuk maar hebben wij niet nodig. In de horeca is er in de praktijk genoeg te doen wat waardevoller is.

*werkboek heeft niet altijd zinvolle opdrachten voor onze organisatie.

*basisschool geeft aan dat men het ongewenst vindt dat leerlingen zelf naar de basisschool toe komen en binnenlopen, dit stoort te erg.

*niet altijd duidelijk wat van ons verwacht wordt als stagebegeleiders.

*ga zo door.

*altijd leuk om een leerling wegwijs te maken.

*stagiaires zijn altijd welkom van jullie, maar kun je een keer selecteren dat we goede leerlingen krijgen. De afgelopen jaren ging het vaak mis.

*betere voorbereiding zodat leerlingen weten wat ze te wachten staat (zorginstelling).

*aandacht voor privacygevoelige zaken.

*prima

Bijlage 5. Leerlingen vragenlijsten.

1. Wat is jouw ervaring met stage lopen?

	Klas 3	Klas 4
Superleuk	21	15
Wel oké	3	2
Saai	2	1
Vervelend	0	2
Totaal	26	20

Van de 46 leerlingen vinden
36 leerlingen de stage superleuk
5 leerlingen wel oké
Geven 3 leerlingen aan dat het saai was en 2 vonden het
vervelend.

2. Hoe heb je de stageplaats gevonden?

	Klas 3	Klas 4
Vrienden	4	1
Ouders	6	7
School	10	8
Zelf	6	5
Totaal	26	20

Van de 46 leerlingen
11 vinden leerlingen zelf een stage,
18 met hulp van ouders of vrienden,
18 met hulp van school.

3. Bij hoeveel verschillende bedrijven of instellingen heb je moeten “solliciteren” voordat je een stageplaats vond?

	Klas 3	Klas 4
Eén contact	18	15
Twee bedrijven	3	3
Drie bedrijven	3	1
Meerdere	2	1
Totaal	26	20

Stage vinden gaat redelijk makkelijk, van 46 leerlingen vinden 33 leerlingen meteen een stagebedrijf.
13 leerlingen moeten 2 of meer keer solliciteren

4. Heb je problemen ondervonden bij het vinden van een stagebedrijf? Zo ja welke?

	Klas 3	Klas 4
Nee	22	16
Ja	6	4
Totaal	26	20

Vier leerlingen zijn te laat begonnen met zoeken.

Twee leerlingen vinden niets in de omgeving.

Vier leerlingen onbekend wat het probleem was.

1. Ben je geholpen door school met het vinden van een stageplaats? Zo ja wie heeft je daarbij geholpen?

	Klas 3	Klas 4
Docent	1	1
Mentor	6	4
Stage coördinator	7	5
Anders ouders, tante, vrienden.	12	10
Totaal	26	20

24 leerlingen geven aan dat school ondersteunend was, 22 leerlingen krijgen vooral hulp van ouders en familie.

1. Hebben je ouders meegedacht in je stage? Ideeën gegeven?

	Klas 3	Klas 4
Ja	20	16
Nee	6	4

2. In welke sector heb je een stageplaats gevonden?

	Klas 3	Klas
Horeca	5	1
Werken met mensen	5	7
Commercieel	10	8
Divers	6	5
Totaal	26	20

3. Heb je al gekozen welke opleiding je na het vmbo wil gaan volgen?

	Klas 3	Klas 4
Ja	11	18
Nee	11	0
Twijfel nog	4	2
Totaal	26	20

4. Heeft je stage daar invloed op gehad?

	Klas 3	Klas 4
Ja	13	12
Nee	10	6
Twijfel nog	3	2
Totaal	26	20

25 Leerlingen geven aan dat de stage van invloed is geweest op het keuzeproces naar het mbo.

5. Ben je door school voldoende geïnformeerd over de stage?

	Klas 3	Klas 4
Ja	23	17
Nee	3	3
Totaal	26	20

6. Ben je door school tijdig geïnformeerd over de stage?

	Klas 3	Klas 4
Ja	23	18
Nee	3	2
Totaal	26	20

7. Ben je tevreden over de begeleiding vanuit school tijdens je stage? Waarom niet?

	Klas 3	Klas 4
Ja	26	18
Nee	0	2
Er is geen docent bezoek geweest op mijn stageplek		
Totaal	26	20

8. Wat zou beter kunnen volgens jou? Vul zelf in wat jij prettig zou vinden.

	Klas 3	Klas 4
Niets, gaat prima zo	14	6
Langere stageperiode	4	3
School eerder beginnen met informeren	2	6
Zelf eerder beginnen met zoeken	6	5
Totaal	26	20

Als je kijkt naar de lijst met vaardigheden, welke vaardigheid had je het meest nodig en welke het minst. De vaardigheid die je een 10 geeft had je het meest nodig die je een 1 geeft het minst. Geef elke vaardigheid een cijfer tussen 1 en 10.

A	204	7.8
B	211	8.1
C	159	6.1
D	200	7.7
E	189	7.3
F	180	6.9
G	232	8.9
H	169	6.5
I	175	6.7

- A. **Samenwerken:** Je overlegt, toont initiatief, komt afspraken na en voert samen opdrachten uit. Je bent in staat op conflicten te reageren en verantwoordelijkheid te nemen voor het eindresultaat. **Score 7.8**
- B. **Plannen en organiseren:** Je maakt een haalbare planning en houdt je daar ook aan. Je maakt samen met anderen een taakverdeling, werkt zelfstandig aan een taak of opdracht. **Score 8.1**
- C. **Onderzoeken en informatie verwerken:** Je kunt hoofd- en bijzaken van elkaar scheiden. Je kunt zelfstandig informatie vinden en ordenen. **Score 6.1**
- D. **Verstandig handelen:** Je luistert naar en reageert op anderen. Je weet hoe je overkomt en houdt rekening met anderen. Je gaat verstandig om met middelen en materialen en houdt je aan afspraken. **Score 7.7**
- E. **Beslissen en acties ondernemen:** Je signaleert een probleem, gaat op zoek naar de oorzaak en lost het op. Je durft beslissingen te nemen. **Score 7.3**
- F. **Omgaan met veranderingen:** Je kunt omgaan met tegenvallers en zet een fout om in een verbeterpunt. Je kunt veranderingen toepassen en in nieuwe situaties gebruiken. **Score 6.9**
- G. **Ondernemend zijn:** Je neemt initiatief en speelt in op mogelijkheden. Je stapt op mensen af en geeft advies. Je levert kwaliteit en past kennis toe in nieuwe situaties. **Score 8.9**
- H. **Presenteren:** Je beheerst het onderwerp en hebt je goed voorbereid. Je maakt contact met je publiek en gebruikt hulpmiddelen. Je verhaal heeft een duidelijke opbouw. Je sluit af met een conclusie en bent in staat vragen te beantwoorden. **Score 6.5**
- I. **Reflecteren en evalueren:** Je kunt terugkijken op een opdracht en benoemen wat goed en fout is gegaan. Je gebruikt feedback om jezelf te verbeteren en kunt ook zelf feedback geven. **Score 6.7**

Wat heb je vooral geleerd in je stage, wat ga je onthouden en meenemen naar de toekomst?

Vaardigheid	46
Niks	3
Praktische handelingen passend bij het bedrijf (bv. haren wassen kapsalon of borden opmaken in de horeca)	9
Hoe het er in een bedrijf aan toe gaat	4
Met mensen omgaan, geduldig zijn en mensen helpen	16
Veel	5
Plannen en organiseren	3
Begrip voor anderen, respect voor anderen	6

Interview leerlingen

Gesprek 1 met 4 leerlingen van klas 4

Een leerling geeft aan het allemaal erg moeilijk te vinden stageplek zoeken, mbo-opleiding kiezen, een motivatieprobleem, is nergens enthousiast voor, ook niet op de stageplek. Geprobeerd om juist met hem verder te komen in wat helpend kan zijn, maar dit gesprek heeft mij niet veel inzichten opgeleverd.

Een leerling nam ouders mee om kennis te maken en het eerste contact te leggen daarna is alles goed gegaan. Oefenen met gesprekken (telefoon) kan helpen, als je weet wat je voor een verhaaltje moet zeggen is het makkelijker. Samen wat dingen opgeschreven voor het stagevoorbereidingsboek. Een leerling is zelf naar de basisschool gegaan waar ze zelf heeft gezeten, uit angst voor iets anders, maar ook wel omdat ik het leuk vind. Geen moeite gehad met dat regelen en op de stage leuk gehad. 3 leerlingen vonden de stage geweldig leuk. Mogelijk niet als werk of als opleiding, maar ze vonden het allemaal gezellig op het stageadres.

Gesprek 2 met 5 leerlingen van klas 3

Gesproken over de vaardigheden.

In eerste instantie worden een aantal vaardigheden niet gescoord op de leerlinglijsten. In gesprek met leerlingen komen we erachter dat de vaardigheden wel ingezet en gebruikt zijn maar soms te logisch of te onduidelijk om aan te geven. Presenteren vinden leerlingen een onderwerp wat bij een presentatie in de klas hoort. Maar presenteren is misschien ook wel jezelf presenteren en laten zien wat je weet als je op stage bent. Ondernemend zijn kan ook op vele manieren uitgelegd worden blijkt in dit gesprek. Sommigen vinden zichzelf niet ondernemend terwijl ze nieuwe kennis hebben opgedaan en die hebben toegepast bv borden serveren, meerdere borden in een hand dragen. Dan wordt bij ondernemend zijn gedacht aan een eigen bedrijf opzetten.

Conclusie: duidelijkheid omtrent de vaardigheden. Tip van ambulant begeleider zijn belangrijk, opsplitsen in deeltaken, zodat leerlingen het kunnen herkennen en succes kunnen ervaren.

Klasgesprek over stage 25 leerlingen in een derde klas.

Stage is leuker dan school omdat:

Er is duidelijkheid en actie, school is te lang stil zitten niet weten wat je moet doen, leren van dingen waar je niks aan hebt. Stagebedrijf zoeken is moeilijk of spannend. Groot deel geeft aan dit spannend te vinden en dus uit te stellen. Sommige hebben ouders laten bellen of zijn met ouders naar een adres gegaan. Waarom is telefoongesprek moeilijk?

Ik weet niet wat ik moet zeggen, vind het raar om te bellen, dadelijk weten ze niet wat stage is en vragen ze dingen die ik niet kan beantwoorden. Oefenen met telefoongesprek is stom maar kan wel helpend zijn.

Leer je iets van stage?

Moeilijk in vaardigheden te benoemen. Leerlingen leren van alles wat betrekking heeft op het bedrijf waar ze stage lopen. Meestal bedrijfsspecifieke zaken zoals ontbijttafel dekken, haren wassen, eten serveren, voedingslijst invullen, kinderen verschonen. De leerlingen lopen stage op vele verschillende plaatsen en leren van alles. Sommige leerlingen hebben een baantje overgehouden aan de stage. Uit de klas die ik spreek van 25 leerlingen hebben 4 leerlingen een baan in de horeca en 1 leerling in een kapsalon. Daar zijn leerlingen ook blij mee.

Conclusie: telefoongesprek moeilijk, samen oefenen, uitschrijven wat gezegd moet worden, informatie verzamelen opnemen in stage voorbereiding. Oefenen in de klas gericht op stage. Nadenken over vaardigheden.

Bijlage 6. Opbrengst gesprekken met ouders

Gesprekken met 3 ouders in december en 2 in februari:

5 individuele ouders zijn gesproken.

In de gesprekken met ouders heb ik geen vaste vragen gesteld maar een informeel gesprek met ze gevoerd. Vooraf verteld dat ik voor een studie bezig was met een onderzoek naar de stage. Of ze bereid waren daar even een minuut of 10 met mij over te praten.

Ik sprak met ouders in eerste instantie over de stage, hoe zij het vonden dat leerlingen stage lopen. Dat vond iedereen een goede zaak. Erg positief omdat we te maken hebben met meestal praktisch ingestelde leerlingen. Het doel, kennismaken met een mogelijk beroep wordt door iedereen genoemd. Niet iedereen was op de hoogte van de stageperiode, deze staat wel vermeld in de online agenda van de school maar niet iedereen kijkt op die agenda. Het vinden van een stageplek wordt moeilijk gevonden door vier van de vijf ouders. Vier ouders geven aan dat zoon/dochter het moeilijk en eng vond om een bedrijf binnen te stappen. Drie ouders geven aan dat zoon/dochter pas erg laat kwam met de mededeling dat er een stage gezocht moest worden. Alle ouders geven aan bereid zijn mee te denken en helpen voor het vinden van een geschikte stageplek. Zij gaven aan meer mee te kunnen helpen als eerder bekend is wanneer de stagevoorbereiding op school begint. Een mail ontvangen wordt gewaardeerd.

Mijn vragen gaan daarna verder over het mbo. Wat weet u van het mbo, gebruikt u de stage om meer duidelijkheid te krijgen voor de leerling welke richting ze in kunnen gaan. Dat wordt moeilijk gevonden, zeker als het gaat om creatieve beroepen waar minder stageadressen voorhanden zijn. Het werken, op moeten staan, de hele dag ergens bezig zijn wordt door iedereen ook al als waardevol ervaren.

	A	B	C	D	E
Kennis mbo	wel	wel	niet	niet	wel
Wanneer is stageperiode	?	wel	niet	niet	wel
Wat is het doel van de stage	Kennismaken met mogelijk beroep, werk.				
Helpt u mee? Hoe?	wel	wel	niet	wel	wel
	idee geven	idee geven	wist het niet	meekijken en denken mbo	was allang duidelijk

We spreken af wanneer de stagevoorbereidingen op school beginnen, sturen we een mail met de folder naar de ouders toe als herinnering dat we daadwerkelijk aan de slag gaan. Op dat moment kan de ouder thuis mee gaan denken. Het belang van mbo bezoeken om rond te kijken nemen we mee in de folder. Twee ouders geven aan nog niet op het mbo te zijn geweest. Het keuzeproces speelt in klas 3 en begin klas 4. De stageperiode klas 3 is een goed moment ouders ook te herinneren aan mbo-bezoek deze bezoeken zijn helpend richting keuzes maken. Twee ouders herkennen niet de stage als keuzehulp middel voor de toekomstige keuze voor een opleiding.

Tevens gaan we gerichte informatie geven op een ouderavond in de vorm van een folder met stage informatie, korte info over de mbo en life een kennismaking met de stage coördinator.

Bijlage 7. Logboek tijdens onderzoek

A. Logboek tijdens de stageperiode.

Stageperiode oktober 2017 aantekeningen stagecoördinator.

12 leerlingen hebben problemen op de stage.

Leerling A kan in de nacht niet slapen van de situatie die ze ziet op het stageadres, wij worden door stageadres gebeld waar leerling is.

Leerling B loopt weg, nadat hem gevraagd werd met meer inzet te gaan werken.

Leerling C vertelt zo openhartig over haar persoonlijke problemen dat wij gebeld worden om leerling terug te halen naar school.

Leerling D belt zelf naar een tweede stageadres omdat het na de eerste week duidelijk is dat dit niet haar richting is.

Leerling E verschijnt niet op de stage, wij worden gebeld of we weten wat er aan de hand is.

Leerling F loopt 36 uur stage verspreid over 2 weken, terwijl de afspraak 36 uur per week is.

Leerling G werkt met machines in een bakkerij en wordt weggestuurd, hij mag dit werk niet doen omdat hij 14 jaar is.

Leerling H heeft geen stageplek kunnen vinden en is maandag en dinsdag op school aan het werk, kan vanaf woensdag aan de slag op een plek die wij voor hem vinden.

Leerling I komt na twee dagen stage naar school met het verzoek om een andere stageplek, ze vond de begeleiders onaardig en voelde zich slecht op haar gemak.

Leerling J wordt door moeder thuisgehouden van de stage, want thuis waren er problemen waar dochter in moest helpen.

Leerling K en L hebben geen stage boek meegenomen en geen enkele opdracht op het stageadres uit kunnen voeren.

Stageperiode mei 2018 aantekeningen stagecoördinator.

Leerling A stopt met stage heeft met persoonlijke problematiek te maken.

Leerling B wisselt van adres, vindt het niet leuk gaat met papa mee naar zijn bedrijf.

Leerling C belt, zijn stagebegeleider breekt zijn sleutelbeen. Dit wordt telefonisch besproken en opgelost.

Leerling D wisselt van adres, gaat van horeca A naar horeca B omdat het te rustig was bij horeca A. Leerling vraagt toestemming dit te regelen, horeca A en B zijn akkoord.

B. Logboek algemeen tijdens onderzoek.

Oktober 2017	Leerlingen klas 4 lopen stage er ontstaat meerdere problemen die we ad hoc oplossen. Er wordt een beroep op mij gedaan hier eens kritisch naar te kijken en met oplossingen te komen. Dat lijkt me een prima idee voor mijn onderzoek, zodat ik me verder ga verdiepen in de ontstane problematiek. De focusgroep waarin we de eerste gesprekken voeren bestaat uit 10 mentoren. Het probleem met de onderzoeksvraag; hoe kan de stage beter verlopen? Zie verslag Focusgroep bijeenkomst 1 .
November 2017	Leerlingen die in klas 4 nu 2 maal 2 weken stage hebben gelopen vraag ik met me mee te denken naar wat beter kan. Ik krijg 20 ingevulde enquêteformulieren terug. Ik vraag 4 leerlingen (2 met en 2 zonder problemen tijdens de stage) voor een nader interview.
December 2017	Ik bespreek het onderzoeks idee met meerdere mensen. De keuze voor een focusgroep wordt een praktische de mentoren van klas 3 dat zijn de leerlingen die in april stage moeten gaan lopen willen graag met me meedenken. Ik spreek deze groep met de uitkomsten van de leerlingen en bespreek met hen wat de problemen voor leerlingen zijn. Samen komen we tot een overzicht van verwachtingen en ideeën die ik nader ga onderzoeken. In deze maand spreek ik ook AB-er bekend met speciaal onderwijs en stage. Met hem kijk ik naar wat er gebeurt, wat anders kan, hoe dat vorm kan krijgen, wat wel en niet werkt voor hen. Hij geeft me waardevolle tips en informatie zoals zijn doelen duidelijk? Weten ouders wat er gebeurt? Is voor de bedrijven duidelijk welke eisen ze wel of niet kunnen stellen aan een vmbo-er? Vragen die ook uit de focusgroep komen. Met deze ideeën ontwerp ik de enquête voor de stage bedrijven. In een mailing vraag ik bedrijven of ze mee willen werken aan een onderzoek naar verbetering van stage. Ik maak de enquête. Gesprekken met ouders, zie bijlage 6

Januari 2018	Enquête wordt bekeken door teamleider, focusgroep en AB-er. Aangepast, veranderd en uiteindelijk verzonden naar 40 stagebedrijven. 23 bedrijven reageren en vullen de enquête in. Dit levert meer waardevolle informatie op. Hiermee plan ik een tweede Focusgroep bijeenkomst, onderwerp is hoe de gegevens te verwerken tot verandering. Zie verslag Focusgroep bijeenkomst 2. Er wordt voorgesteld een voorbereidend werkboek stage te maken om leerlingen beter voor te bereiden en te helpen met het vinden van stageadres. 4 mentoren blijven over, 1 valt uit door zwangerschapsproblematiek.
Februari 2018	Stagevoorbereidingsboek (bijlage 9) wordt gemaakt, besproken aangepast en geprint voor elke leerling, focusgroep samen kijkt ernaar en kijken hoe we in de lessen dit product kunnen gebruiken. Gesprekken met ouders zie bijlage 6.
Maart 2018	Voorbereidende lessen worden ingezet. Ouders krijgen een mail, bedrijven worden ingelicht, leerlingen vinden een stageplek.
April 2018	Leerlingen lopen stage. Leerling A – B – C – D vragen hulp zie boven, veel minde problemen dan in de oktober stage. Helpend was ook dat we herhaaldelijk tegen leerlingen hebben gezegd, je kunt problemen oplossen, je loopt er niet voor weg. Kom je er niet uit, er is altijd iemand op school die kan komen voor een gesprek. De stage hulplijn is twee weken actief!!
Mei 2018	Eerste analyse van aangepaste periode Focusgroep bijeenkomst 3. Team bijeenkomst
Juni 2018	Afronding onderzoek Aanpassing stagewerkboek zie bijlage 10.

Focusgroep bijeenkomst 1 december 2017

Vraag is deze bijeenkomst is algemeen, wat denken jullie dat allemaal van belang is in een goede stage voorbereiding?

Vorbereiding	<i>Mentor</i> Stage voorbereiding in mentor les Lob gesprekjes stage een duidelijk onderdeel laten zijn	<i>Stagecoördinator</i> Juiste kind op de juiste plek Afhankelijk van goede info van mentoren	<i>Ouders</i> Meedenken in het keuzeproses Handtekening laten zetten op formulier	<i>Leerling</i> Sociaal communicatieve vaardigheden. Leren bellen, je voorstellen, gepaste kleding, wat kan wel wat kan niet op welke plek
Uitvoering	<i>Stagebegeleider</i> Meer kennis van de vmbo stage nodig. Benoemen wat de doelen zijn in een stage?	<i>Stagecoördinator</i> Ingelicht worden over problemen. Oplossen van mogelijke problemen	<i>Ouders</i> Actief meedenken over een mogelijke oplossing wanneer er problemen ontstaan.	<i>Leerling</i> Duidelijkheid in wat ze moeten doen. Hulplijnen weten te vinden

				Niet weglopen bij problemen
Evaluatie	Mentor Nabesprekingen na stage klas 3 om ervaringen mee te nemen naar stage klas 4	Stagecoördinator Beoordelingen van de stage verslagen op basis van duidelijke criteria	Ouders Verslag laten lezen waarin leerlingen beschrijven wat ze geleerd hebben	Leerling Ervaringen laten beschrijven. Nadenken over beide stages

Focusgroep bijeenkomst 2 januari 2018

We bespreken gezamenlijk de data uit verschillende bronnen en kijken samen wat we kunnen aanpassen rondom de stageperiode die plaats gaat vinden in april.

Uit enquête 46 leerlingen.

In klas vier heeft een kwart van de leerlingen zelf een stage gevonden en veertig procent is geholpen door school. De overige hebben via vrienden, familie en ouders een plek gevonden.

Met de focusgroep zijn we niet echt veranderingen in deze percentages. Deze lijken prima in orde, dat leerlingen geholpen moeten worden op deze leeftijd is verder geen probleem als ze zelf de actie richting stageadres maar uitzetten. Vaardigheden A t/m I zijn geturfd.

Uit interview 9 leerlingen.

De leerlingen met stages ervaren vooral plezier en een goede ervaring uit de stageperiode. Zij voelen zich ondersteund door school en willen het liefst nog langer stage lopen. Contact leggen met stagebedrijf vinden ze moeilijk en spannend. Daarom ontstaat de neiging om dit uit te stellen, wat eng is vergeet ik liever. Deze leerlingen geven aan dat ouders ondersteunend waren door mee te praten en te denken over plaatsen waar een goede stage-ervaring opgedaan kan worden.

De leerlingen die problemen hadden op de stage geven aan dat verwachtingen over en weer onduidelijk waren. Bedrijven verwachten te veel. De leerling weet niet wat te verwachten. Elke organisatie is anders. Niet alle leerlingen kunnen hiermee omgaan. Sommige stageplekken zijn vrij en chaotisch waar anderen weer een strakke planning hebben.

Uit enquête bij 32 bedrijven.

Over het algemeen zegt een kwart dat de stage beter kan. Er worden tips gegeven: meer bekendheid met werkboek is fijn, betere voorbereiding voor leerlingen, eerder weten wie we kunnen verwachten en het niveau van de leerlingen beschrijven geeft duidelijkheid in verwachtingen bij begeleiding.

Bedrijven geven aan dat er weinig duidelijkheid is over de verwachtingen in de begeleiding. Bedrijven komen soms leerlingen tegen die niet voorbereid zijn. Bedrijven kennen het stageboek niet goed maar komen ook leerlingen tegen die het boek niet kennen. Kwart geeft aan liever niet in het stagewerkboek te werken maar in de praktijk. De vaardigheden A t/m I zijn onderdeel van de bedrijven enquête.

Uit interview 2 bedrijven.

Geven beide aan dat verwachtingen niet duidelijk zijn, vaak wordt gewerkt met mbo-stagiaires, deze Voorbereidend mbo-leerlingen zitten op beginners niveau. Dat mag duidelijker zijn. Bedrijven weten niet altijd hoe schoolopleiding in elkaar zit. Het is fijn op tijd te weten wie komt, dan kan er een goede planning worden gemaakt. Omdat er veel verschil is in de leerlingen willen bedrijven eerder de leerlingen ontmoeten in een kennismaking dat maakt het ook makkelijker een goede begeleiding uit te zetten.

Bezoekjes van docenten worden erg gewaardeerd, vanuit mbo-scholen die maanden stage lopen wordt soms geen bezoek gebracht. Verwarring over de verschillende stageperiodes wordt door beide bedrijven genoemd. Verwarring met maatschappelijke stage.

Uit gesprek met 2 ouders.

Eerder informeren zodat ouders mee kunnen denken, de wens om dat te doen is er wel.
Meehelpen in het zoeken en contact leggen, daarna loopt het meestal goed.

Conclusie uit deze bijeenkomst.

Samenwerken scoort 100% bij bedrijven en een 7.8 bij leerlingen.
Plannen en organiseren, 83% belangrijk, leerlingen 8.1
Rekening houden met anderen scoort 50/50 bij bedrijven bij leerlingen 7.7.
Ondernemend zijn scoort bij bedrijven (100%) en leerlingen (8.9) hoog.
Bij beslissingen nemen ligt een verschil 17% bedrijven zegt belangrijk 83% Neutraal en leerlingen geven deze vaardigheid een 7.3. Belangrijk zijn de vaardigheden die bij beide hoog scoren. We zien als focusgroep dat dit vaardigheden zijn die prima passen in een stageweek. We gaan deze vaardigheden duidelijker benoemen naar leerlingen en naar bedrijven.
Ouders worden eerder geïnformeerd wanneer stage voorbereidingsperiode aanbreekt een mail sturen.

We ontwikkelen twee nieuwe boekjes voor de leerlingen;

1. Het voorbereidend stage boek.
2. Het stagewerkboek met een beoordeling gebaseerd op de vaardigheden.

Op basis van deze 2 werkboekjes ontwikkelen we een derde boekje, dat wordt het bedrijven infoboek waarin we uitleggen wat de regels en afspraken rondom de stage zijn. We nemen daarin op: wetten, plichten, verzekeringen en de uitleg over de vaardigheden waarop leerlingen dan ook beoordeeld worden aan het einde van de stage.

Uit interview en enquête bedrijven:

-uitleg over de begrippen rondom stage.
-uitleg over de vaardigheden die aan bod mogen komen tijdens een stage en waarin bedrijven een beginnend niveau mogen verwachten (rubrieken).

Focusgroep bijeenkomst 3

Vaardigheden opnemen in Simulise portfolio waardoor leerlingen zien dat ze overal terugkomen en belangrijke vaardigheden zijn. Ambulant begeleider heeft een onderverdeling in kleine stapjes gemaakt zodat moeilijk lerende leerlingen duidelijkheid hebben over de te nemen stappen om te leren samenwerken bijvoorbeeld. De vaardigheden zijn uitgesplitst. Dit is goed te gebruiken, dit geeft duidelijkheid wat een vaardigheid dan precies is! Deze uitwerkingen gaan we gebruiken.

Er is ook een uitsplitsing door SLO gemaakt voor vaardigheden benoemd naar Basis en Kader vaardigheden, dat lijkt ons een prima uitgangspunt om erbij te gebruiken waardoor er een volledig document ontstaat.

Mentoren vinden het erg prettig actiever te zijn in de voorbereidingen voor de stage. Het voorbereidingsboekje (denk aan de spelfouten) wordt positief gewaardeerd. Die wordt aangepast en in september voor klas 4 ingezet. Mogelijk is daar het telefoneren minder belangrijk omdat ze in klas 3 al een eerste keer hebben moeten bellen. Dit gaan we zeker navragen.

Bijlage 8. Digitaal portfolio in Simulise

Het Simulise digitaal portfolio is een online kluis waarin leerlingen en studenten alle werkstukken, video's en ander werk hun leven lang bewaren. Het portfolio is eigendom van de student en kan na de opleiding mee naar de volgende school. Ook als de student de arbeidsmarkt instroomt blijft het digitaal portfolio gratis beschikbaar.

Het portfolio is beveiligd en afgesloten voor de buitenwereld tot de leerling delen openbaar maakt. Het portfolio is eigenlijk één groot plusdocument. Omdat leerlingen het hun leven lang mogen blijven gebruiken kunnen ze te allen tijde eigen selecties maken van wat ze willen delen met anderen. Echter ook als school wil je een selectie; datgeen dat je meegeeft bij afstuderen en waaruit blijkt wat leerlingen naast de standaardschoolactiviteiten hebben gedaan. En hoe ze zich hebben ontwikkeld.

Simulise maakt dat makkelijk door de school een eigen Plusdocument te laten maken in het portfolio van de leerling. Dit Plusdocument kan worden ingevuld door zowel school als de leerling en kan direct worden geprint op een sjabloon van de school.

In dit document wat we komend jaar gaan vullen voor het derde leerjaar nemen we in ieder geval op.

- 1. STAGEVOORBEREIDINGSBOEK in ontwikkeling tot okt 2018**
- 2. STAGEWERKBOEK in ontwikkeling tot okt 2018**
- 3. VAARDIGHEDEN uitgeschreven**

Bijlage 9. Stage voorbereidingsboek

STAGE voorbereiding.

naam:

Let's GO!

Over een paar weekjes ga je stage lopen, dit is een heel belangrijk onderdeel van je vmbo opleiding. Stage niet voldoende afgerond betekent GEEN examen. Natuurlijk is stage lopen nieuw en enorm spannend! Om ervoor te zorgen dat dit een succes gaat worden willen we wat dingen met jullie bespreken en oefenen. Je mag zelf kiezen waar je stage gaat lopen. Natuurlijk is het leuk wanneer dat ergens kan waar je interesses liggen. Wil je later in de horeca gaan werken dan is het handig nu een stage te kiezen in die richting, zodat je kan proeven of dit iets voor je is.

LEUKE STAGE = Top, ga zo door!

NIET LEUKE STAGE = Geen probleem! Lossen we op!

Wanneer je weet waar je stage wil gaan lopen, mag je er zelf langs gaan om te vragen of er plek voor je is. **Hoe doe je dat???**
Schrijf hieronder eens voor jezelf op waar je allemaal aan moet denken voordat je bij een mogelijk stagebedrijf binnen stapt:

Sommige mensen bellen liever naar het mogelijke stage adres. Dat kan en mag natuurlijk ook. Heb je al vaker naar een bedrijf gebeld? Hoe vond je dat?

Ook wanneer je gaat bellen voor een stageplek of een kennismakingsgesprek is het belangrijk dat je van tevoren bedenkt hoe je dat gaat doen. Om te zorgen dat je niets vergeet schrijf je eerst op een kladblaadje wat je wilt vragen of zeggen.

Kladblaadje:

Je weet nu wat je moet zeggen of wil vragen. Toch is bellen best wel spannend.

Ga met 2 leerlingen apart zitten en oefen dit telefoongesprek.

Leerling 1 = het stagebedrijf

Leerling 2 = speelt zichzelf

Wat ging goed? Wat is lastig?

Zijn er dingen die je echt niet kan zeggen tijdens dit telefoongesprek? Noem eens een voorbeeld...

Het kan zo zijn dat een stage adres geen plek of tijd voor je heeft en je dus verder moet zoeken naar een andere plek. Dit gebeurt best vaak. Raak niet gedemotiveerd door een afwijzing!

Wat is **GE-DE-MO-TI-VEERD**? Meerdere antwoorden zijn goed. Schrijf ze in het vak.

Je maakt een goede indruk als je langs een bedrijf gaat om te vragen of je daar stage mag lopen. De kans is dan groter dat je aangenomen wordt dan wanneer je mailt of belt. Hoe zou dat komen denk je?

Je kan er tijdens zo'n bezoekje zelf voor zorgen dat je een goede indruk maakt.

Hoe doe je dat?

Beschrijf 3 punten waarmee je een goede indruk kan maken.

1.

2.

3.

Wanneer maak je een minder goede indruk? Wat doe je dan verkeerd?

1.

2.

3.

De stagebedrijven waar jullie allemaal naartoe gaan zijn heel verschillend. Noteer hieronder 8 verschillende stageadressen uit je klas.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Er zit nogal een groot verschil tussen stage lopen bij een bonbonwinkel en een manage. Wat zijn bij deze twee stages de grootste verschillen en noem ook een kleiner verschil?

GRROOOOT verschil:

Kleiner verschil:

Zou je je bij deze stages ook anders gedragen of anders kleden? En waar zit dan het verschil? Bespreek dit eens met je buurvrouw/man. Denken jullie hier hetzelfde over? Bij welk van deze 2 stageadressen zou jij het beste passen? En waarom dan?

Ik pas het beste bij: de bonbonwinkel / de manage omdat:

Kleding is een belangrijk punt bij het lopen van een stage? Het is de bedoeling dat je **representatief** bent voor het bedrijf waar je stage gaat lopen. RE-PRE-SEN-TA-TIEF is een leuk galgje woord. Maar wat betekent het?

Zie je wel eens mensen die niet echt representatief vindt? En kun je je nog herinneren waar dat was en waarom je dat vond? Denk er eens over na.

Vind je alle docenten op deze school **representatief** voor het vak als docent?

Ja of Nee en waarom vind je dat dan? Je mag gewoon eerlijk zijn!

Wat zou je ervan vinden wanneer een docent van hals tot pols onder de tatoeages staat? En zou je dan anders met deze persoon omgaan? Of maakt het je eigenlijk niet zoveel uit? En waarom dan niet? Bespreek dit met je buurman/vrouw of met de klas.

Denk je dat je na deze informatie klaar bent om aan de stage te beginnen?

YES I'm READY! →

→ NO, I am NOT!

Tijdens het lopen van een stage worden er dingen van je verwacht. Je bent als h gewoon een werknemer van het bedrijf en je moet je dan ook zo gedragen. Dat betekent natuurlijk niet dat je alles al moet kunnen! Ook het bedrijf weet dat dat niet zo is.

Denk je dat er regels zijn binnen jouw stagebedrijf waar je je aan moet houden? Kun je hier voorbeelden van noemen

Regel:

Regel:

Regel:

Wat zou er kunnen gebeuren wanneer je je niet goed aan deze regels houdt? Vind je het dan terecht dat je hier op aan gesproken wordt? Bespreek dit eens met je buurman/vrouw/klas.

Betekent dit meteen dat je het niet goed hebt gedaan op je stage?

Ja, ik heb het verknald.... WAT NU!

Nee, ik kan het nog goedmaken... HOE DAN?

Tijdens je stage wordt er een bepaalde houding van je verwacht. Een bedrijf vindt het vaak fijn wanneer je zelf initiatief toont. IN-I-TIA-TIEF. Weer zo'n leuk galgje woord! Maar wat betekent het??

Stel je eens voor... Je loopt stage bij een basisschool. De juf is druk met nakijken, de leerlingen zijn aan het werk. Ze maken hun rekenoefeningen in stilte. Jij zit op een stoel en hebt geen opdracht van de juf gehad. Wat kun je het beste doen??

Het is natuurlijk beter dat je in actie komt dan dat je blijft zitten. Waarom is dat beter?

Ook voor jezelf is het beter dat je opstaat en iets probeert te doen. Waarom denk je dat dat is??

Na deze voorbereiding hopen wij dat jij klaar bent voor het lopen van een **SUCCES** stage!

Mocht het nu op je stage toch niet lekker lopen, ben je onzeker, vind je het niet leuk. **Geef niet zomaar op!** Loop niet weg, maar los het op.

Bel de **stage hulplijn**:
013- 5286795

STAGE

Zorg & Welzijn / Economie & Ondernemen

Klas 3

9 april tot en met 20 april 2018

Stageboek is van: _____

LET OP!!!!

Indien je niet naar je stageadres kunt om welke reden dan ook, meld dit dan vóór 9.00 uur op je stageadres en op school.

In overleg met je **stagebegeleider** is het mogelijk om alleen de reflectie opdracht samen in te vullen. Je hoeft dan de opdrachten in dit werkboek niet te doen omdat er in de praktijk op de werkplek genoeg te leren is. Bespreek dit met je begeleider en laat deze afspraak met een handtekening vastleggen hieronder:

Zijn er vragen of onduidelijkheden, los ze op! De stage hulplijn is geopend elke dag van 9.00 tot 16.00 uur.

Werkboek stage inleveren bij STAGE BUREAU op het Plein

Inleveren voor woensdag 22 mei 2018

Opdracht week 1 dag 1 en 2

Vul de vragenlijst in, stel vragen aan de mensen die met je aan het werk zijn.

ORGANISATIE

Hoeveel mensen werken er totaal binnen het bedrijf?

Zijn er verschillende afdelingen binnen het bedrijf?

Noem deze afdelingen en het aantal mensen dat daar werkt.

Noem verschillende beroepen binnen de organisatie waar je stageloopt, vul het
Wat kun je er allemaal doen?

Welk beroep	Wat zijn de werkzaamheden	Welke opleiding	Is dat iets voor jou?

Als jij hier in de toekomst wil werken, hoe weet jij dan dat er een vacature is?

Als er een vacature is moet je dan een brief schrijven? Waar moet je dan op letten?

Als ik misschien hier kom werken als ik mijn opleiding heb afgerond en 22 jaar ben,
hoeveel kan ik dan netto verdienen?

Opdracht week 1 dag 3 en 4.

Veiligheid, kijk eens goed rond op je stagebedrijf wat zie je?

Waar bevinden zich nooduitgangen, brandblussers en verbandtrommels?

Kun je deze makkelijk vinden?

Zijn er speciale kledingvoorschriften? Zo ja, welke?

Wat wordt gedaan op het gebied van BHV (BedrijfsHulpVerlening)?

Is iedereen binnen het bedrijf bekend met BHV? Moet iedereen een cursus volgen?

Opdracht week 1 dag 5

Kijk naar onderstaande vaardigheden, welke van deze vaardigheden heb je moeten inzetten tijdens de eerste week van je stage. In de invulruimte kun je aangeven wanneer je deze vaardigheid nodig had.

Ondernemend zijn: Je neemt initiatief en speelt in op mogelijkheden, je stapt op mensen af en geeft advies. Je levert kwaliteit en past kennis toe in nieuwe situaties.

Heb je deze vaardigheid nodig gehad? Beschrijf wanneer je deze vaardigheid moest inzetten.

Samenwerken: Je overlegt, toont initiatief, komt afspraken na en voert samen opdrachten uit. Je bent in staat op conflicten te reageren en hebt respect voor verschillen. Je kunt onderhandelen en verantwoordelijkheid nemen voor het eindresultaat.

Heb je deze vaardigheid nodig gehad? Beschrijf wanneer je deze vaardigheid moest inzetten.

Plannen en organiseren. Je maakt een haalbare planning en houdt je daar ook aan. Je maakt samen met anderen een taakverdeling, werk zelfstandig aan een taak of een opdracht.

Heb je deze vaardigheid nodig gehad? Beschrijf wanneer je deze vaardigheid moest inzetten.

Verstandig handelen. Je luistert en reageert op anderen. Je weet hoe je voorkomt en houdt rekening met anderen. Je gaat verstandig om met middelen en houdt je aan je afspraken

Heb je deze vaardigheid nodig gehad? Beschrijf wanneer je deze vaardigheid moest inzetten.

Beslissen en acties ondernemen. Je signaleert een probleem, gaat op zoek naar de oorzaak en lost het op. Je durft beslissingen te nemen.

Heb je deze vaardigheid nodig gehad? Beschrijf wanneer je deze vaardigheid moest inzetten.

Opdracht week 2 dag 1 of 2 interview.

Interview met een beroepsbeoefenaar, wie ga je interviewen:

De meeste mensen vinden het plezierig om over hun beroep te vertellen. Bereid het gesprek goed voor en probeer een afspraak te maken op de werkplek. Zorg dat je er op tijd bent.

Hieronder staan voorbeeldvragen die je in ieder geval kunt stellen. Je kunt onder de vragen de antwoorden invullen, schrijf netjes en duidelijk waardoor het ook leesbaar is voor anderen.

Wat is de functie van de persoon die je gaat interviewen:

Naam instelling/ organisatie/ bedrijf, waar werkt deze persoon:

Wat zijn de doelstellingen van het bedrijf/ de instellingen?

Wat zijn de belangrijkste taken van de beroepsbeoefenaar?

Waar worden deze taken uitgevoerd?

Hoe zijn de werktijden?

Hoe zijn de werkomstandigheden?

Hoe is de werksfeer?

Welke vaardigheden of eigenschappen heb je voor dit werk zeker nodig?

Wat moet je heel goed kunnen?

Waar moet je tegen kunnen?

Wat zijn de plezierige kanten van dit werk? Wat zijn de onplezierige kanten van het werk?

Welke opleiding(en) heeft de geïnterviewde gevolgd?

Was deze opleiding een goede voorbereiding op het werk volgens de beroepsbeoefenaar?

Kijk samen de antwoorden door en bedank de geïnterviewde.

Misschien is het leuk om samen nog even te praten of dit beroep de deze opleiding iets voor jou zijn?

Opdracht week 2 dag 3 of 4

Vul onderstaand reflectieformulier zelf in.
Wat heb ik geleerd?

Wat vond ik goed gaan?

Wat vond ik minder goed gaan?

Mijn houding naar collega's was: (bv open, gezellig, terugtrokken, stil etc)

Noem een voorbeeld van een positieve opmerking die je hebt gekregen en wat vind je daarvan?

Noem een voorbeeld van een negatieve opmerking die je hebt gekregen en wat vind je daarvan?

Opdracht voor de laatste dag: samen je evaluatieformulier invullen.

De **praktijkbegeleider** vult dit evaluatieformulier en **de beoordeling** samen met jou in.

Naam leerling: _____

Naam stageplaats: _____

Beoordeling ingevuld door: _____

Functie: _____

OPTREDEN VAN DE LEERLING

Het gedrag van de leerling tijdens deze periode was:

- ☐ correct
- ☐ bescheiden
- ☐ brutaal
- ☐ anders, _____

Hoe heeft de leerling de opgekregen opdrachten uitgevoerd?

- ☐ correct
- ☐ voldoende
- ☐ onvoldoende
- ☐ anders, _____

Het optreden van de leerling is:

- ☐ zelfstandig
- ☐ onzelfstandig
- ☐ onzeker
- ☐ anders, _____

Met betrekking tot het optreden van de leerling in omgang met anderen geldt dat de leerling:

- ☐ vriendelijk en beleefd is
- ☐ zich goed een houding weet te geven
- ☐ zich geen houding weet te geven
- ☐ stil en teruggetrokken is
- ☐ te vrij is
- ☐ anders, _____

De uiterlijke verzorging van de leerling:

- ☐ was goed
- ☐ was matig
- ☐ was niet in overeenstemming met de werkzaamheden op de stageplaats
- ☐ anders, _____

Vaardigheden zijn belangrijk in ons **leven lang leren**! Kunt u met de leerling kijken welke vaardigheden aan bod zijn gekomen in deze stage en hoe de vaardigheden zijn ingezet? U kunt aangeven of de leerling in de praktijk deze vaardigheden heeft toegepast.

Ondernemend zijn: Je neemt initiatief en speelt in op mogelijkheden, je stapt op mensen af en geeft advies. Je levert kwaliteit en past kennis toe in nieuwe situaties.

Beschrijf wanneer deze vaardigheid is ingezet en of dat goed of minder goed is gegaan.

Samenwerken: Je overlegt, toont initiatief, komt afspraken na en voert samen opdrachten uit. Je bent in staat op conflicten te reageren en hebt respect voor verschillen. Je kunt onderhandelen en verantwoordelijkheid nemen voor het eindresultaat.

Beschrijf samen wanneer deze vaardigheid is ingezet en of dat goed of minder goed is gegaan.

Plannen en organiseren. Je maakt een haalbare planning en houdt je daar ook aan. Je maakt samen met anderen een taakverdeling, werk zelfstandig aan een taak of een opdracht.

Beschrijf samen wanneer deze vaardigheid is ingezet en of dat goed of minder goed is gegaan.

Verstandig handelen. Je luistert en reageert op anderen. Je weet hoe je voorkomt en houdt rekening met anderen. Je gaat verstandig om met middelen en houdt je aan je afspraken

Beschrijf samen wanneer deze vaardigheid is ingezet en of dat goed of minder goed is gegaan.

Beslissen en acties ondernemen. Je signaleert een probleem, gaat op zoek naar de oorzaak en lost het op. Je durft beslissingen te nemen.

Beschrijf samen wanneer deze vaardigheid is ingezet en of dat goed of minder goed is gegaan.

Wilt u aub de aanwezigheid van de leerling invullen en ondertekenen?

Week 1	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Tijden:					
Week 2					
Tijden:					

Eindoordeel van de stage:

Handtekening leerling:

Handtekening stagebegeleider:

STAGE IS:

☐ ZEER GOED

☐ GOED

☐ VOLDOENDE

☐ ONVOLDOENDE

Bedankt dat u mee wilde werken aan een geweldige kans voor onze leerlingen!!
Met vriendelijke groeten stagebureau Durendael vriens.e@2college.nl

Stageverslag

Schrijf een verslag van je stage. In dit verslag vertel je wat je allemaal gedaan hebt en hoe je dit vond. Voor het schrijven van je verslag gebruik je jouw stageboek voor informatie.

Het verslag moet de volgende opbouw hebben:

Inleiding

1. Voorstellen

- * Wie ben jij?
- * Waar heb je stage gelopen?
- * Wanneer heb je stage gelopen?
- * Waarom heb je stage gelopen?

Kern

2. Mijn stagebedrijf

- * Wat doet het bedrijf of de instelling?
- * Welke producten maken ze of welke diensten verlenen ze?
- * Hoeveel afdelingen zijn er en hoeveel mensen werken er?

3. Mijn collega's

- * Met welke mensen heb ik dagelijks te maken gehad? Noem er minstens 3.
- * Wat zijn hun functies?

4. Mijn werkzaamheden

- * Wat deed ik op een dag en waarom?

Slot

5. Mijn mening

- * Wat vond ik van dit werk en dit bedrijf?
- * Wat sprak mij aan en wat niet?
- * Zou ik in zo'n bedrijf willen werken? Waarom wel of niet?
- * Wat moet je kennen en kunnen als je in zo'n bedrijf wilt werken en hoe kun je dat bereiken?

Je stageverslag heeft:

- * een mooie voorkant;
- * illustraties;
- * geen spel- of schrijffouten.

Inleveren

- * Je verslag komt in je LOB-portfolio.
- * Je verslag lever je op papier in bij de docent Nederlands.

Bewaar je verslag goed!

- * Je gaat tijdens de les nog een bedankbriefje schrijven voor je stagebegeleider. Dit bedankbriefje en je stageverslag stuur je daarna samen op naar je stagebegeleider.

Stagebegeleiding, een goede zaak

Handleiding

voor het stageadres

2 COLLEGE DURENDAEL OISTERWIJK

Inleiding

Stage lopen, een bekend begrip. Ook leerlingen van 2 College Durendael oriënteren zich op de arbeidsmarkt. De arbeidsoriëntatie vindt plaats in klas 3 en 4 vmbo(basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg). Gedurende deze periode proeven leerlingen de sfeer van het bedrijfsleven. Alvorens een definitieve keuze voor een beroepsopleiding te maken, moeten de leerlingen een beeld van de alledaagse praktijk hebben. Gedurende schooljaar 2017-2018 heeft een onderzoek plaatsgevonden waar meerdere stagebedrijven aan mee hebben gewerkt. Op basis van dat onderzoek zijn aanpassingen gekomen in de stageperiode om deze nog succesvoller te maken.

In deze beknopte brochure willen we u een handreiking bieden en iets vertellen over de achtergronden van ons stageproject. We hopen dat er gedurende de stageperiode sprake zal zijn van een vruchtbare samenwerking tussen de jeugdige leerling van onze scholengemeenschap enerzijds en de geroutineerde werkgever en werknemer anderzijds.

Langs deze weg bedanken wij u voor uw bereidheid onze leerlingen een stageplaats aan te bieden: een goede zaak!

1. Doel van de arbeidsoriëntatie

2 College wil bereiken dat leerlingen van het vmbo in de praktijk kennis maken met de vele facetten van arbeid en de arbeidsmarkt. We denken daarbij aan zaken als: arbeidsbeleving, arbeidsverdeling, arbeidsvoorwaarden en organisatiestructuren.

Sommige leerlingen hebben al een idee hoe hun toekomst eruit zal komen te zien. Zij hebben al een keuze gemaakt. Waar mogelijk zullen we trachten die keuze te versterken. Dit kan door middel van de loopbaanoriëntatie en -begeleiding.

Leerlingen van 14 à 16 jaar hebben echter niet altijd een duidelijk beeld van de werkvloer. Door ze in een bedrijf te laten snuffelen, kunnen zij zich een duidelijker beeld vormen van de praktijk van alledag. Voor de toekomstige werknemer en de werkgever lijkt dat ons geen overbodige luxe. Door gesprekken te voeren met de leerlingen trachten we verder hun interesses uit te diepen. Zo zijn we nog beter in staat de leerling een passende keuze te laten maken.

2. Voorbereiding

We vinden het belangrijk dat de leerling goed beslagen ten ijs komt. De leerling komt dan ook niet onvoorbereid binnen in uw bedrijf. In een aantal lessen wordt de leerling van tevoren uitgelegd wat van hem wordt verwacht.

We bespreken met de leerling vooral over de gewenste vaardigheden die ze op een stage adres kunnen laten zien. We gaan uit van de volgende vier vaardigheden;

1. Ondernemend zijn
2. Samenwerken
3. Plannen en organiseren
4. Verstandig handelen

Tijdens deze voorbereiding geven we de leerling een stageboek. Hierin staan een aantal opdrachten die door de leerling gemaakt moeten worden. In klas 3 mag het boekje ingeleverd worden en wordt bij het vak Nederlands een verslag gemaakt. Stage klas 4 maakt zelf een verslag en levert dat ter beoordeling in. Beide stages moeten voldoende zijn om te voldoen aan de exameneisen.

3. Kennismaking met de stageplaats

Alvorens echt stage te gaan lopen, heeft de leerling al een oriënterend bezoek afgelegd op zijn stageplaats. We noemen dat een kennismakingsbezoek. De leerling neemt dan zijn stageboek mee. In een kennismakingsgesprek stelt de leerling zich allereerst voor. Verder kan hij de volgende onderwerpen aan de orde stellen:

- ☐ zijn school
- ☐ het verwachtingspatroon
- ☐ de motivatie om te kiezen voor juist deze stageplaats
- ☐ de (on)bekendheid met het bedrijf.

De contactpersoon kan op zijn beurt nadere toelichting geven omtrent:

- ☐ de stageplaats, de plek waar de leerling zich kan melden op de eerste stagedag
- ☐ de taken op die stageplaats, de uren die de leerling aanwezig kan zijn
- ☐ de productie
- ☐ de werkzaamheden
- ☐ de omgangsregels, zijn er mogelijk kledingvoorschriften, privacyregels
- ☐ de plaats van de stagiair in het geheel

Vervolgens kan tijdens de kennismaking een globaal weekprogramma worden opgesteld. Afhankelijk van de situatie kan daarin melding gemaakt worden van:

- ☐ de afdelingen die door de stagiair bezocht dienen te worden
- ☐ de personen met welke kennis gemaakt moet worden of met wie wordt samengewerkt
- ☐ de werkzaamheden die nuttig zijn om te verrichten
- ☐ de werkzaamheden waarmee slechts kennis gemaakt hoeft te worden zonder ze verder uit te voeren

Tijdens de kennismaking dient de leerling ook bekend te worden gemaakt met de regels van het huis. Het is raadzaam hierover duidelijke afspraken te maken. De leerling dient ook te weten hoe om te gaan met zijn werkboek.

Vergeet u ten slotte niet te praten over:

- ☐ de directe stagebegeleider
- ☐ de exacte lengte van de stage, welke dagen en welke uren de leerling wordt verwacht (minimaal 32 maximaal 36 uur per week)
- ☐ de nabespreking van de stage
- ☐ de door school geregelde verzekering

Bovenstaand vindt u slechts suggesties. In overleg met de leerling is het mogelijk af te wijken van deze leidraad. Wanneer u in de eigen organisatie voldoende werkzaamheden in de praktijk heeft te bieden, kan afgeweken worden van het stageboek (zie pag 3 stagewerkboek)

4. Het stageboek

Zoals vermeld heeft de leerling een stageboek bij zich. Hierin staan allerlei werkopdrachten die anders zijn in klas 3 dan in klas 4. Het is de bedoeling dat deze opdrachten gedurende de stageperiode worden uitgevoerd. De leerling dient dit boek daarom altijd bij zich te hebben.

Wij wijzen u er graag op dat leerlingen serieus moeten omgaan met deze opdrachten. Dat wil zeggen dat ze ervoor moeten zorgen:

- ☐ geen belangrijke informatie te missen
- ☐ de opdrachten niet te oppervlakkig te beantwoorden
- ☐ de opdrachten tijdig te beantwoorden

Het lijkt ons ideaal als de leerling elke dag de opdrachten maakt die voor diezelfde dag staan voorgeschreven en dat u daar wat toezicht op houdt.

5. De begeleiding van de leerling

De eerste dag

Voor een leerling is de stap van de middelbare school naar een onderneming heel spannend. 2 College gaat ervan uit dat de contactpersoon de leerling de eerste dag zal opvangen.

Wat gebeurt er zo'n eerste dag?

- ❑ U licht de leerling in over de regels die gevolgd moeten worden.
- ❑ U leidt de leerling rond in dat gedeelte van het bedrijf waar hij vaak zal zijn.
- ❑ U laat de leerling kennis maken met de personen met wie hij veelvuldig zal omgaan.

Begeleiding vanuit de school

Elke stagiair krijgt vanuit de school een begeleider toegewezen. Deze begeleider, een docent, bezoekt éénmaal per stageperiode de stagebegeleider met de leerling. De docent bespreekt de gang van zaken en zet zijn bevindingen op papier. De notities maken deel uit van een gemotiveerd eindoordeel.

En de begeleiding in de praktijk?

De praktijkbegeleider zal de leerling tijdens de gehele stageperiode begeleiden op de stageplaats. Hij fungeert als zijn aanspreekpunt en vraagbaak. Hij geeft ook toelichting bij werkzaamheden die veel voorkomen.

De begeleider geeft opdrachten en instructies en controleert deze na afloop. Indien nodig geeft de begeleider de leerling uitleg.

De begeleider in de praktijk vult de evaluatielijst in en bespreekt deze lijst met de stagiair. Hopelijk lukt het u om over deze waardevolle ervaring met de leerling in gesprek te gaan. De evaluatielijst met vaardigheden biedt daarvoor een houvast. Vervolgens voert hij een eindgesprek met de stagiair en komt hij tot een evaluatie van de gehele stageperiode.

6. De leerling, 'n goedkope kracht?

Het hoofddoel van de stage moet blijven: de leerling doet arbeidservaring op in de praktijk van alledag. Het is dan ook niet de bedoeling dat de jeugdige stagiair exact dezelfde werkzaamheden verricht als een werknemer in vaste dienst. Afspraken over werktijden: in overleg tussen leerling en stagegever, in principe mogen de leerlingen een volledige werkweek ingezet worden. Wij adviseren wel tijd in te plannen voor de leerling om aan de stageopdrachten te werken.

Ter bescherming van de leerling en de onderneming wijzen we erop dat een onervaren arbeidskracht niet de taken kan verrichten van een geroutineerde en betaalde

arbeidskracht. De leerling is geen goedkope medewerker in vaste dienst en kan niet als zodanig fungeren.

Ook in geval van absentie van een ander zal de stagiair niet de aangewezen persoon zijn om die taken over te nemen. Van de leerling mag heus wat verwacht worden, ook al betreft het een jongere zonder werkervaring. De stagewerkzaamheden zullen echter afgestemd moeten worden op leeftijd, ervaring en interesses van de leerling. De leerling zal zoveel mogelijk facetten van uw bedrijf moeten leren kennen, ervaren en/of eraan meedoen.

7. Evaluatie

Wanneer de stageperiode is afgerond, maakt de stagebegeleider tijd en ruimte vrij voor een evaluatiegesprek. Met de stagiair worden de volgende vragen beantwoord:

- ☐ Hoe werden de werkzaamheden verricht?
- ☐ Hoe functioneerde de leerling tijdens die werkzaamheden?
- ☐ Hoe was zijn omgang met de overige werknemers?
- ☐ Wat heeft de leerling geleerd van de stage? Hierbij kijkt u samen met de leerling naar de genoemde vaardigheden of er bijzondere momenten zijn geweest waarin stappen zijn gezet.

De begeleider vult de evaluatielijst in het stageboek in. Uw handtekening is daarbij van belang zodat de uren en de beoordeling in orde zijn.

8. Slotwoord

We hebben getracht u in deze brochure een handreiking te geven over de te volgen procedure behorende bij de stage van een van onze leerlingen. Naar we hopen zijn we erin geslaagd een duidelijk te volgen stappenplan aan te bieden. Mochten er onverhoopt vragen van uw kant zijn, gelieve in dat geval contact op te nemen met een van de stagecoördinatoren vmbo. Voor klas 3 en 4 kunt u mailen : vriens.e@2college.nl of bellen:

2 College Durendael
Van Kemenadelaan 5
5060 AC Oisterwijk
Tel.: 013-5286795

Ten slotte zeggen we u, mede namens de leerlingen van onze scholengemeenschap dank voor de medewerking en wensen we u *een goede zaak!*

Bijlage 13. De leeromgeving op de vmbo afdeling.

Negen schakels van een krachtige leeromgeving Cöp 2014.

1. Werk vanuit leerdoelen

Als je niet weet waar je heen wilt, kom je er ook nooit.

2. Creëer betrokkenheid

Betrokkenheid ontstaat als kinderen gepakt worden door het doel, het onderwerp en de activiteit.

3. Zorg voor interactie en afwisseling

Effectief onderwijs zoekt dus altijd naar een manier om leerlingen te laten denken over de leerstof.

4. Werk vanuit een effectief lesmodel

Een effectieve les vraagt om een verantwoorde opbouw. Leren heeft verschillende fasen. Om open te staan voor het leerdoel is een motiverende introductie een belangrijk begin. Nieuwe dingen vragen daarna om een uitleg.

5. Bewaak de voortgang door te toetsen

6. Differentiatie: Bied voldoende instructie en begeleiding

Leerlingen verschillen in wat ze nodig hebben om de leerdoelen te bereiken.

7. Differentiatie: Bied voldoende leertijd.

Uit onderzoek is bekend dat er een groot verschil is in de leertijd die kinderen nodig hebben om de doelen te bereiken. Zwakkere leerlingen zullen vaak veel meer tijd nodig hebben.

8. Zorg voor een consistente didactische aanpak.

Pas als extra instructie / begeleiding en extra leertijd geen effect hebben, is het zinvol om van didactische aanpak te veranderen.

9. Houd de organisatie haalbaar.

Effectief taal- en spellingonderwijs staat of valt met de organisatorische haalbaarheid. Wordt de klassenorganisatie te complex, dan verdwijnt het overzicht. Extra leerkrachten, klassenassistenten en didactisch geschoolde ouders kunnen dan van grote waarde zijn. Ze zijn meer dan welkom.

KEUZEVAKKEN aangeboden schooljaar 2017-2018

1. Mode en Design
2. Ondersteuning bij sport en bewegingsactiviteiten
3. Keuken
4. De Bijzondere keuken
5. Patisserie
6. Kennismaken met uiterlijke verzorging
7. Haarverzorging
8. Huidverzorging
9. Vormgeving 3D
10. Ondernemen
11. Welzijn kind en jongere
12. Welzijn volwassene en ouderen
13. Presentatie en Styling
14. Geüniformeerde dienstverlening en veiligheid